

HET HOF VAN BRABANT

(intern rapport nr. 288)

DR. MARTIN W.J. DE BRUIJN

Stadionlaan 41
3583 RB Utrecht
Tel. 030 254 19 94
E-post: mwjdebruijn@casema.nl

Utrecht, november 2009

Dit rapport werd samengesteld in het kader van onderzoek naar de grote huizen, de *mansiones*, van 's-Hertogenbosch.¹ Voor het goede begrip en volgens afspraak bevat deze inleiding eerst conclusies en samenvatting, waarna de gedetailleerde behandeling van de afzonderlijke onderdelen volgt.

Samenvatting en conclusies

Het lijkt erop dat de primaire bebouwing ten noorden van de Hinthamerstraat buiten de oude stadsmuur bestaan heeft uit een aantal grote huizen – *mansiones* – langs en gedeeltelijk ook over het water van de hier oost-west stromende Dieze. We komen deze *mansiones* tegen in de veertiende- en vijftiende-eeuwse bronnen. Zij stonden op diepe percelen die met een brug over de Dieze vaak tot aan de nieuwe stadsmuur strekten. In de richting van de Hinthamerstraat lagen voorerven of voortuinen. De bebouwing aan de Hinthamerstraat zal dus tenminste voor een deel secundair zijn geweest en – vanaf de dertiende eeuw – hebben plaatsgehad in deze voortuinen of -erven. Langzamerhand is het merendeel van de grote huizen geliquideerd: afgebrand, afgebroken dan wel als achterhuizen opgenomen in de percelen van de huizen aan de Hinthamerstraat zelf.

Achter het tegenwoordige Hinthamerstraat 20 tot en met 28 bevond zich het zogeheten Hof van Brabant. Dit complex is waarschijnlijk gebouwd en in gebruik genomen in de loop van de dertiende eeuw, waarbij een ouder hertogelijk hof, gelegen aan de Pensmarkt bij de minderbroeders, een andere bestemming kreeg, namelijk als woning van een lombard.

Het nieuwe hertogshof achter de Hinthamerstraat werd waarschijnlijk aanvankelijk als open huis van de hertog voor hem in leen gehouden. Vóór 1357 was Herman van Oss, ridder, er de leenman van. Op een onbekend tijdstip in de tweede helft van de veertiende eeuw kreeg Alard van Oss het complex van zijn oom Herman. Het is de vraag of de hertog er in die tijd nog gebruik van maakte. Desalniettemin bleef de benaming Hof van Brabant en 's Hertogen Hof nog eeuwen in gebruik.

Het complex bestond om te beginnen uit de *mansio*, die gelegen was achter de Hinthamerstraat aan de Dieze. Mogelijk was zij gedeeltelijk over het water heen gebouwd. Er zal een voortuin of voorplein, mogelijk met bijgebouwen, gelegen hebben in de richting van de Hinthamerstraat. Aan de westkant bevond zich hier aan de Hinthamerstraat een poort, later een steeg in de richting van een brug over de Dieze. Deze steeg liep naar het huis en met een brug verder in noordelijke richting, en werd vanaf de vijftiende eeuw het Hof van Brabant genoemd. Over de Dieze, in het gebied dat Muntelke werd genoemd, bevonden zich nog verschillende grotere percelen die tot het complex behoorden.

Door erfopvolging en huwelijk kwam het oorspronkelijke hertogshof met de *mansio* en de erven en landerijen in het bezit van de vooraanstaande familie Van Berkel, waarvan hier een fragmentgenealogie wordt weergegeven. Drie zonen van de schepen Gerit van Berkel, Jan Klaas en Hendrik, gaven vanaf 1422 delen ervan uit ten erfelijke cijns. Een andere zoon, Gosen, heeft kennelijk bij de erfenis andere, buiten 's-Hertogenbosch gelegen vermogensbestanddelen gekregen. Een enkele keer deed hij afstand van zijn recht van naasting op de Bossche goederen.²

1 Het Latijnse *mansio* is gevormd van het werkwoord *manere*, verblijven. In het Nederlands wordt de term *gesate* of *geseet* van 'zitten' gebruikt.

2 Zoals uit een schepenakte van 29 maart 1425 blijkt, hadden de vier gebroeders een lijfpensie beloofd aan Hendrik van Berkel, een gewettigde zoon van mr. Hendrik van Berkel. Deze laatste had ook een natuurlijke zoon Rombout (R. 1194, f. 91v.). Mogelijk was mr. Hendrik van Berkel een broer van Gerit van Berkel.

De delen die uitgegeven werden door de gebroeders Jan, Klaas en Hendrik van Berkel bestonden onder meer uit percelen in de voortuin of -erf, en over het water dertien huiserven, acht huiserven en percelen in de beemd *die Wyer*. Het lijkt erop dat zij de *mansio* in drie verschillende woongedeelten hebben gesplitst.

Rond het midden van de vijftiende eeuw besloot het Groot Ziekengasthuis, dat zich tot dan toe aan de zuidzijde van de Hinthamerstraat had bevonden, zijn bebouwing over te brengen naar de andere zijde van de straat. Hiertoe werden op 16 april 1450 de eerste grondstukken aangekocht van Mechteld weduwe van Gerit Back,¹ gevolgd door percelen op 15 juli 1454. Ook deze waren eveneens afkomstig van genoemde weduwe.² Op 12 juli 1457 verleende vervolgens paus Calixtus III toestemming om het gasthuis met kapel en kerkhof te verplaatsen, mits de oude kapel in stand bleef voor het lezen van missen. Op 3 augustus 1458 stelde de deken van de Sint-Jan, hiertoe gemachtigd, nadere regels op. Zo moesten de beenderen van het oude kerkhof zo veel mogelijk naar het nieuwe worden overgebracht.³

Samenvattend zien we dus dat een ouder complex, het hertogshof, in het eerste kwart van de vijftiende eeuw werd opgesplitst in een aantal percelen, waarna een aantal van deze grondstukken rond het midden van die eeuw weer werd samengevoegd tot een nieuw complex, dat van het Groot Ziekengasthuis.

Fragmentgenealogie Van Berkel⁴

Al in 1242 was in 's-Hertogenbosch een 'Geneke' (Gerardje of Geritke) van Berkel schepen, waarschijnlijk een voorouder van:

1. Klaas van Berkel (schepen 1341/42, 1344/45, 1349/50) x Geerburg zuster van Gosen Steenwech. Hieruit:
 - 2.1 Gerit van Berkel x ?? (schepen 1370/71, 1374/75, 1378/79, 1384/85, 1393/94, 1397/98, 1408/09, 1413/14).
 - 2.2 Hendrik (1377.03.09).
 - 2.2 Beatrijs x Wedeke nat. zn. Alard van Oss, proost van Leuven.
 - 2.3 Heilwig (1377.03.09).
 - 2.4 Mechteld (1377.03.09).

Uit Gerit (2.1):

- 2.2.1 Gosen van Berkel (schepen 1409/10; heer van Asten; + na 1425.10.31) x Liesbet Hendriksdr. van Berkel (?).
- 2.2.2 Jan van Berkel (schepen 1414/15, 1422/23; + na 1452.07.08, vr. 1454.01.12) x Margriet Lucasdr. van Ponsendale (1440.01.23).
- 2.2.3 Klaas van Berkel (+ na 1458.04.13, vr. 1470.02.19) x Oda Hugendr. van Wijk.

1 R. 1220, f. 217. Zie de details hierna.

2 R. 1224, f. 88; Groot Ziekengasthuis 2247.

3 Groot Ziekengasthuis 222.

4 Het is zeer de vraag of de door Van Sasse van Ysselt weergegeven fragmentgenealogie correct is. In ieder geval is er in een akte van 2 juni 1475 sprake van Gerit en Hugo van Berkel, zonen van wijlen Klaas van Berkel, zonen van wijlen Gerit van Berkel (R. 1244, f. 210). Uit een andere akte blijkt dat Klaas (Geritsz.) van Berkel een zoon Klaas en een zoon Hugo had (30 juni 1474; R. 1243, f. 274v.). Overigens moet niet worden uitgesloten dat dezelfde voornamen bij de kinderen en kleinkinderen van Gerit van Berkel senior zijn voorgekomen. Om dit vast te stellen zou een uitgebreider onderzoek moeten worden gedaan.

- 2.2.4 Hendrik van Berkel (+ na 1448.10.31 en vr. 1449.10.16) x Geertruid Aartsdr. van Wijk van Honsoirde (+ vr. 1448.10.31). Hieruit een zoon Gerit (1449.10.16).

Uit Klaas en Oda (2.2.2):

2.2.2.1 Klaas.

2.2.2.2 Gerit.

2.2.2.3 Hugo x Ida Suermondt.

2.2.2.4 Aleid x Dirk Stouten van Driel. Hieruit:

Gooske van Berkel x Gijsbrecht Ottenz. van Haaften.

2.2.2.5 Beel, moniaal in Koningsveld bij Delft (1447.07.01)

2.2.2.6 N.N. x Dirk Jansz. van den Audenhornick

Uit Hugo (2.2.2.3) en Ida:

Albrecht Van Berkel x Liesbet Hoernkens. Hieruit:

Cornelis van Berkel.

Anna van Berkel x Marcelis van Brecht (bezitter Hof van Brabant).

Ida van Berkel x Joris Dachverlies.

Aart van Berkel x Margriet van Beek.

Lenert van Berkel, regulier te Venlo.

Liesbet van Berkel, moniaal in het Bossche Bethaniëklooster.

Gerit.

De mansio (Gasthuisstraat 9-13)

In een notarieel instrument van 21 maart 1357 schonk Alard van Oss, proost van Sint-Pieter in Leuven, in zijn woonhuis in Brussel, het complex aan zijn natuurlijke zoon Wedeke als huwelijksgift voor diens huwelijk met Beatrijs dochter van wijlen Klaas van Berkel. De omschrijving luidde: ‘een huisplaats met de daarop staande huizen’. Als ligging werd aangegeven de Hinthamerstraat buiten de Gevangenpoort, voor en achter tussen goederen van Goiart Heerkens aan de ene en een aldaar gelegen wed aan de andere zijde. Wijlen Herman van Oss, ridder, placht dit goed van de Brabantse hertog te ‘houden’, hoogstwaarschijnlijk in leen.¹

De overdracht van het goed vond voor schepenen van 's-Hertogenbosch plaats op 2 september 1359. Er werd nu gesproken van een huis – *habitacio* – met zijn ondergrond en toebehoren aan beide zijden van het water. Het complex werd gesitueerd tegenover het gasthuis, dat zich toen nog ten zuiden van de Hinthamerstraat bevond.² Uit deze akte blijkt dat Herman van Oss, ridder, een oom was van de transportant, Alard van Oss, proost van Leuven.

1 ‘quoddam domistadium cum domibus suprastantibus et suis attinentiis ac pertinentiis universis, sitis apud Buschumducis in vico dicto Hemtammerstrate¹ foris portam dictam porta¹ Captivorum, prout ibidem site sunt ante et retro inter bona Godefridi dicti Heerkens ex una parte et vadum situm ibidem ex altera et que quondam dominus Hermannus de Os miles bone memorie ibidem tenere consuevit’.

2 ‘habitationem quamdam cum eius fundo, que fuerat quondam domini Hermanni de Os militis, eius avunculi pie memorie, nunc ad se spectantem, sitam in Buschoducis extra portam Captivorum in opposito domus hospitalis, cum attinentiis eiusdem habitacionis omnibus et singulis, ubicumque locorum tam citra aquam quam ultra aquam ibidem currentem consistentibus sive sitis, prout huiusmodi habitacio cum eius fundo et attinentiis universis in longitudine et latitudine ad predictum quondam dominum Hermannum suum avunculum spectare

In 1364 werden beide bovenstaande documenten met drie andere akten gevidimeerd door de gardiaan van de minderbroeders in 's-Hertogenbosch.¹ In een Bossche schepenakte van 1 augustus 1359 deden Winrik van Oyen en zijn zoon Herman ten behoeve van Wedeke natuurlijke zoon van Alard van Oss afstand van hun rechten op het goed met uitzondering van een beemd over het water tussen erf van Jan Rover, ridder, en erf van de predikheren.² Het erf van de predikheren bevond zich oostelijk van het goed, zodat dat van Jan Rover aan de westzijde zal hebben gelegen.

Op 2 augustus 1359 droeg Jan van der Straten afstand van zijn rechten op het complex ten behoeve van Wedeke van Oss. Kennelijk betreft het hier mede-erfgenamen. Op 2 september 1359 droeg Alard van Oss het huis met zijn toebehoren, zoals dat aan wijlen zijn oom Herman van Oss toebehoorde, dus over aan zijn natuurlijke zoon Wedeke. Merkwaardigerwijs werd deze overdracht op 6 december 1361 woordelijk herhaald, zodat mag worden aangenomen dat er na 2 augustus 1359 problemen zijn gerezen.³

Een oorkonde van 8 juli 1376, uitgevaardigd door de hertogelijke rentmeester, betreffende een stukje beemd naast het hertogshof biedt wat meer inzicht in de rechtstoestand. Hieruit blijkt dat Herman van Oyen Winriksz. aan Jacob Avenz. van den Bosch een stukje beemd in cijns en in pacht had gegeven. Dit stukje beemd lag achter Jacobs huis 'tusschen erffnisse ons heren tshertogen woninge dat men heit heren Hermans huys, dat mijn voirscreven lieve here ende vrouwe van Brabant Herman van Oyen voirscreven tot sinen live gegeven hebben, op die een zide, ende erffnisse der predicaren aen dander side, streckende metten aftersten eende aen den stroem die loept tusschen des voirscreven Hermans beempts ende dit selve stucsken beempts'. Het hertogshof, dat nu 'heren Hermans huys' werd genoemd, was dus door de hertog voor het leven uitgegeven. Dit zal ook met het betreffende stukje beemd het geval zijn geweest. Omdat dit leengoed was, mocht het niet door de leenman erfelijk worden uitgegeven. Maar 'merckende dat Jacob Aven zoen voirscreven ende sine nacomelinge dit stucsken beempts heffen moeten, wegen ende hoegen uten watere ende uten vloit, ende groeten cost daer aen leggen, des si niet doen en souden en waert haer erffenis niet, ende hebben als rentmeester vanden Bossch mijns liefs heren des hertogen ende mijnre liever vrouwen der hertoginnen gegeven ende geve den voirscreven Jacob Aven zoen ende sinen oir, erfgenamen ende nacomelingen dit voirscreven stucsken beempts erffelic ende ewelic te besitten, te houden, te hebben ende te gebruiken op enen erf chijns van sesse auden groeten Tornoysen der moenten des conincx van Vranckerike of op die weerde daer af, altoes ende jairlijcx te betalen op den Kersdach minen here den hertoge of sinen rentmeester ten Bossch van jair te jair alse dese voirscreven Herman Wynricx zoen comen sal sijn van live ter doet of als hi den voirscreven pacht in sinen brieve begrepen niet meer en heeft noch en nempt vanden voirscreven beempdecken'. Het tijdelijk recht van Jacob Avenz. werd dus omgezet in een erfelijk tegen een jaarlijkse cijns van 6 oude Tourse groten. De uitgifte werd op 4 januari 1378 door de hertogin bevestigd.⁴

consuevit'.

1 BHIC, Charters van Brabant, nr. 3.

2 'totam partem et omne ius ad se spectantes in tota hereditate que fuerat quondam domini Hermanni de Os militis, sita in Buscho ducis in vico Hyntamensi in opposito domus hospitalis, tam ultra aquam quam citra aquam ibidem currentem situata, atque in edificiis omnibus et singulis in dicta tota hereditate consistentibus atque in ceteris attinentiis eiusdem tote hereditatis, excepto tamen antedictis Winrico et Hermanno suo filio quodam prato, sito ibidem ultra aquam ibidem currentem inter hereditatem domini Iohannis Roever militis ex uno latere et inter hereditatem spectantem ad conventum predicatorum in Buscho ducis ex alio latere'.

3 Het origineel hiervan bevindt zich in het archief van het Groot Ziekengasthuis, nr. 2224; een afschrift in de oorkonde van 10 april 1364.

4 GAHt, Collectie van Gulick-Luyckx, nr. 7.

De *mansio* zelf zou na de dood van Wedeke natuurlijke zoon van Alard van Oss weer aan de hertog zijn vervallen omdat deze geen wettige erfgenamen had.¹ Maar volgens een schepenakte van 17 maart 1399 droeg Gerit zoon van wijlen Koenraad Writer, man van Geerburg dochter van Wedeke natuurlijke zoon van wijlen Alard van Oss,² aan Gerit van Berkel over het recht op het woonhuis van Alard, gelegen tussen erf van Gillis van Geel en erf van Goiart Heerkens, welk recht zijn vrouw van haar ouders had geërfd.³ Hierna zou hertogin Johanna het goed op 13 maart 1418 hebben verkocht aan Gosen en Jan van Berkel.⁴ Zoals uit een schepenakte van 27 mei 1476 blijkt, hebben dezen het vervolgens overgedragen aan hun vader Gerit.⁵

Dit gegeven is moeilijk te rijmen met de volgende post in de rekening van de hertogelijke domeinen in de rekening van 1404/05: ‘Van mervrouwen huus in sHertogenbosch in de Hintemerstrate, haer toecomende in verliden tiden by verbeurten van weylen here Alarde van Os zone, niet hier,⁶ omdat Gherard van Berkel vercreghen heeft van mervrouwen vorscreven.’⁷ Volgens deze post zou Gerit dus al in 1404/05 in het bezit van de *mansio* zijn geweest. Mogelijk is hij hierna van het goed vervallen verklaard en heeft hij het weer via zijn kinderen terugverkregen. Hoe dit ook zij, uit een latere domeinrekening⁸ blijkt dat de kinderen van Gerit van Berkel het Hof van Brabant hebben geërfd van hun ouders, die in ieder geval in het jaar 1422 niet meer in leven waren.

Hierna zou volgens Van Sasse van Ysselst de *mansio* door deling met zijn broers en zusters in het bezit te zijn gekomen van Gerits zoon Jan, daarna door vererving aan diens zoon Klaas en vervolgens aan diens zoon Hugo.⁹ Ik heb er echter mijn ernstige twijfels over of het goed in het bezit van Jan Geritsz. van Berkel is gekomen. Van Sasse van Ysselst noemt zijn bronnen niet.

Waarschijnlijk heeft er na het overlijden van Gerit van Berkel een scheiding en deling van de zijn erfgoederen tussen zijn kinderen plaatsgehad. Opmerkelijk is dat bij de verdeling van het voormalige Hof van Brabant steeds de broers Jan, Klaas en Hendrik optreden. Gosen doet

1 Van Sasse van Ysselst III, 271, zegt dat de goederen van bastaarden, ‘opengevallen binnen zijn gebied’, vererfd en aan de hertog. Hij bedoelt hiermee de goederen van bastaarden zonder wettige erfgenamen (zie Godding, *Le droit privé*, 118-119).

2 Geerburg en haar zuster Aleid waren in 1426 nog in leven. Op 12 december beloofden Klaas, Hendrik en Jan zonen van Gerit van Berkel cijnzen van elk tien pond aan deze gezusters uit alle goederen van hun vader Gerit tegenover het Groot Ziekengasthuis. Dit laatste stond toen nog ten zuiden van de Hinthamerstraat (R. 1195, f. 180v.). In mei 1426 wilde Klaas van Berkel nog een jaarlijkse lijfpensie van 6 pond aan de gezusters geven uit huis en erf op erf van wijlen Gerit van Berkel gelegen tussen het water en erf van Hendrik van Berkel, maar de akte is niet afgewerkt (R. 1197, f. 104v. (tussen akten van 16 en 18 mei)).

3 R. 1181, f. 166v.: ‘totam partem et omne ius sibi et dicte Gheerborgi sue uxoris de morte quondam parentum dicte Gheerburgis stare⁷ advolutas in habitacione dicti quondam domini Alardi, sita in Buscoducis ad vicum Hijnthamensem inter hereditatem quondam Egidii de Ghele ex uno et inter hereditatem quondam Godefridi Heerkini ex alio, atque in attinentiis dicte mansionis singulis et universis tam infra quam ultra aquam ibidem currentem situatis’.

4 Van Sasse van Ysselst III, 271-272.

5 R. 1245, f. 260: ‘cumque vero Goeswinus et Iohannes fratres, liberi Gerardi de Berkel, domum ac mansionem olim domine nostre ducisse Brabantie felicis recordacionis, sitam in Buscoducis prope portam Captivorum, prout huiusmodi domus cum mansione ac omnibus suis attinentiis metuendissima domina nostra domina Iohanna dei gratia ducissa Luccemburgensis, Lothringensis, Brabantensis ac Lymburgensis, comitissa et palatina sacri imperii, recognoverat se vendidisse Goeswino et Iohanni liberis dicti Gerardi de Berkel, legitime et hereditarie supportassent dicto Gerardo eorum patri - - -’

6 Dit wil zeggen: geen post in deze rekening.

7 Van Sasse van Ysselst III, 272.

8 Van Sasse van Ysselst III, 272.

9 Van Sasse van Ysselst III, 273.

alleen in een aantal gevallen afstand van zijn naastingsrecht. Als noordelijke belending van de hierna te behandelen percelen van het voorplein of erf wordt in 1422 Hendrik van Berkel als belending genoemd, maar in 1447 Klaas van Berkel. Op 1 juli van dat jaar beloofde deze aan zijn dochter Beel een lijfpacht van 24 pond uit zijn stenen huis naast het water ‘tussen erf van Aart van Luenen aan de ene zijde en tussen genoemd water aan de andere zijde’.¹ Laatstgenoemde was toen bezitter van het zuidelijk aangrenzende perceel (zie hierna onder Gasthuisstraat 7). Op 19 februari 1470 beloofde Hugo zoon van wijlen Klaas van Berkel aan Jan Jansz. van Berkel en Hendrik Dirksz. van Rutt ten behoeve van hen en de armen van het Groot Ziekengasthuis dat hij de betreffende lijfpensie gedurende drie jaar zou betalen.² Op 27 mei 1476 beloofden Jan Jansz. van Berkel en Hendrik Dirksz. van Rutt aan het Groot Ziekengasthuis dat zij voortaan de lijfpensie zouden voldoen.³

De *mansio* lijkt eerder in enkele delen gesplitst te zijn. In de zestiende eeuw was er sprake van minstens twee huizen. In januari 1510 wilde Albrecht van Berkel, zoon van wijlen Hugo, het noordelijkste huis verkopen aan Willemsz. vleeshouwer. Het goed werd omschreven als huis en erf, leeg erf en poort vóór het huis en leeg erf geheten ‘een ledige plaetse’ achter het huis. Het werd gesitueerd in de Gasthuisstraat tussen de Dieze en tussen huis en erven van de verkoper en strekte zich uit tot aan ‘dat Gruytstraetken’, het huidige Achter het Vuurstaal. Het leeg erf achter het huis was aan de steeg 26 voet breed en aan het huis ter breedte van het huis, en wel tot aan het midden van de tussengevel tussen dit huis en het andere huis van Albrecht.⁴

De akte is niet afgewerkt. Later in de zestiende eeuw bleek dit huis nog of weer in het bezit van de familie Van Berkel te zijn, te weten van Albrechts zoon Cornelis. Bij de scheiding en deling van diens erfgoederen op 15 juni 1594 bestond het complex uit ‘sekere

1 R. 1217, f. 342: ‘de et ex domo lapidea et area dicti Nycolai sita in Buscoducis in opposito Maioris Hospitalis ibidem iuxta aquam fluentem inter hereditatem Arnoldi de Luenen ex uno et inter dictam aquam ex alio’.

2 R. 1252, f. 194.

3 GAHt, Groot Ziekengasthuis 2257.

4 R. 1280, f. 240v.: ‘Aelbertus de Berkel, filius quondam Hugonis, domum et aream, vacuum hereditatem et portam ante eandem domum consistentem necnon vacuum hereditatem dictam een ledige plaetse retro dictam domum iacentem, sitas in Buscoducis in platea dicta die Gasthuysstraet inter Diesam ibidem currentem ex uno et inter reliquas domum, aream et hereditatem dicti Aelberti ex alio, tendentes a dicta platea die Gasthuysstraet vocata retrorsum ad quendam viculum dictum dat Gruytstraetken, quequidem vacua hereditas retro domum et aream predictam iacens contigue iuxta dictum viculum vigintisex pedatas in latitudine et contigue iuxta eandem domum latitudinem eiusdem domus continebit saltem quo ad medietatem muri interstitialis inter primodictam domum et reliquam domum dicti Aelberti consistentis, simul cum medietate eiusdem muri interstitialis, simul etiam cum ceteris suis iuribus, prout iampremissa ibidem sita sunt et ad dictum Aelbertum spectare dinoscuntur, dedit ad hereditarium censum Laurencio filio quondam Willelmi vanden Ham carnifici, ab eodem pariter habendas et possidendas pro hereditario censu novem florenorum Renensium, xxⁱⁱ stuferos vel valorem in alia pecunia secundum modernam valuationem cursum habente pro quolibet computando, atque quindecim consimilium stuferorum, dando et solvendo sibi ab alio anno quolibet hereditarie nativitatis Baptiste et pro primo solutionis termino a nativitatis Baptiste proxime futuro ultra annum de et ex premissis, promittens super omnia et habenda warandiam pro predicto censu ac alias obligationem et impetitionem deponere. Quo facto alter promisit ut debitor principalis se daturum et soluturum dicto Aelberto dictum hereditarium censum novem florenorum et quindecim stuferorum anno quolibet hereditarie termino solutionis predicto de et ex premissis. Promisit insuper super omnia et habenda warandiam et satisfacere, talibus annexis condicionibus quod dicti Aelbertus et Laurencius guttarium consistens inter primodictam domum et reliquam domum dicti Aelberti unacum muri interstitiali inter easdem domos consistente perpetuis futuris temporibus in bona et laudabili dispositione eorum communibus expensis intertenebunt et conservabunt, atque quod quilibet eorum in dicto muro interstitiali edificare poterit ac edificia sua per anchoras firmare, hoc salvo si edificans aliquid in eodem muro fregerit quod idem edificans hoc absque dampnis et expensis non edificantis reparabit ac reparare procurabit.’

De akte, die geplaatst is tussen akten van 22 en 23 januari, is niet afgewerkt; f. 242 is leeg.

huysingen ende erffenissen genoempt tHoff van Brabant, staende binnen deser stadt inde Gasthuys straet, te weten twee huysen met een plaetse, hoff ende poerte, staende aldaer; noch een huys met een plaetsken ende poertken daer beneffens; een ander huys met eenen ganck daer naest staende; noch een huys oyck daer naest, ende een huys int straetken neffens tVuerstael staende, metten rechten ende toebehoirten vande selve huysingen ende erffenisse', dus niet minder dan vijf huizen, waarvan er een Achter het Vuurstaal werd gesitueerd. Het goed werd toebedeeld aan Marcelis van Brecht als man van Anna van Berkel, dochter van wijlen Albrecht van Berkel.¹

Bezitters:

de hertog in leen →

Herman van Oss, ridder

zijn neef-oomzegger Alard van Oss, proost van Leuven, huwelijksgift →

zijn zoon Wedeke van Oss, gehuwd met Beatrijs dochter van Klaas van Berkel, openvallende nalatenschap →

hertogin Johanna in leen (?) →

Gerit van Berkel (1404/05)

de hertogin 1418.03.13 →

Gosen en Jan, zonen van Gerit van Berkel →

hun vader Gerit van Berkel vererving →

zijn kinderen erfdeling →

hun broer Hendrik van Berkel (1422) vererving? →

zijn broer Klaas van Berkel (1447) vererving →

zijn zoon Hugo van Berkel →

zijn zoon Albrecht van Berkel x Liesbet Hoernkens →

hun erfgenamen erfdeling 1594.06.15 →

Marcelis van Brecht, gehuwd met Anna Albrechtsdr. van Berkel
(zie verder Van Sasse van Ysselt III, 274-276)

Het woonhuis van Klaas Geritsz. van Berkel

Op 24 april 1442 transporteerden Jan en Hendrik, zonen van wijlen Gerit van Berkel, hun recht op een beemd in het Muntelken en op een huis met zijn toebehoren in 'sHertogenhof', zoals Klaas van Berkel die toen bezat, aan Gijsbrecht Roesmont ten behoeve van hun broer Klaas.² Hoogstwaarschijnlijk is deze akte vermeld in de hiervoor al ter sprake gekzomen akte van 27 mei 1476, waarin gesproken werd van het voormalig huis van de hertog en waarin Jan en Hendrik van Berkel, zonen van Gerit van Berkel, hun recht op een beemd in het Muntelke en op een huis met zijn toebehoren hadden overgedragen ten behoeve van Klaas van Berkel, zoon van Klaas van Berkel en van Oda dochter van Hugo van Wijk.

Mogelijk wordt dit huis verder genoemd in een schepenakte van 1 juli 1447, waarin Klaas (senior) aan zijn dochter Beel, moniaal van het klooster Koningsveld bij Delft, een lijfpensie beloofde. Het werd omschreven als stenen huis en erf, gelegen tussen het water en erf van

1 R. 1851, f. 115-117v.

2 Groot Ziekengasthuis 2258: 'totam partem et omne ius ad se spectantes in quodam prato sito in Buscoducis in loco dicto Muntelken retro locum dictum des Hertogenhof inter hereditatem conventus predicatorum ibidem ex uno latere et inter hereditatem quondam domini Iohannis Rover militis ex alio latere; insuper in quadam domo cum suis attinentiis, sita in Buscoducis ad locum dictum in sHertogenhof, prout Nycolaus de Berkel premissa ad presens possidet'.

Aart van Luenen.¹ Deze laatste had op 30 juni 1445 van Jan Geritsz. van Berkel een stukje erf in het voorste erf van Gerit verkregen, dus nog vóór de Dieze.² Zoals we zullen zien ging het hierbij om het noordelijkste van vier percelen aan de oostkant van de Gasthuisstraat. Het huis van Klaas van Berkel zal derhalve het zuidelijkste van het complex van de *mansio* zij geweest.

Op 27 juli 1473 was Dirk van den Audenhornick, gehuwd met een zuster van Klaas Klaasz. van Berkel, in het bezit van huis, erf en tuin in de straat naar het aldaar overgebrachte nieuwe gasthuis tussen de Dieze en erf van Hugo van Berkel, strekkend van de straat tot een ander straatje, en van een kamp geheten ‘het Hoff van Brabant’, gelegen tussen erf van de predikheren en erf van wijlen mr. Gerit van Vladeracken en zekere anderen, strekkend met het ene eind aan verschillende grachten.³

De kinderen van Klaas van Berkel en van Oda Hugendochter van Wijk hadden nog met instemming van Klaas zelf – dat zal dus vóór 1470 zijn geweest – een overeenkomst gesloten over de door het echtpaar na te laten goederen. Dirk Stouten van Driel, gehuwd met Klaas’ dochter Aleid, zou zijn woonhuis krijgen. Het werd gesitueerd tussen de Dieze en een lege huisplaats van Klaas, samen met een weg van 22 voet breed strekkende van het huis tot aan het ‘Gruitstraetken’ – het latere Achter het Vuurstaal –, tussen de beemd het Muntelke achter ’s Hertogenhof bij de beemd van de predikeren aan de ene zijde en tussen erf van Hendrik Hoernke en andere burens aan de andere zijde.⁴ De laatste belendingen zullen betrekking hebben gehad op het huiserf en niet op de genoemde weg.

Dirk wilde kennelijk vervolgens dit huis met de beemd het Muntelke overdragen aan het Groot Ziekengasthuis: een overdrachtsakte is ook op 27 mei 1476 daadwerkelijk gepasseerd. Maar uit de minuut in het schepenenprotocol en een toegevoegde aantekening blijkt dat Dirk er problemen met zijn echtgenote over had. In plaats van dat hij de overdracht samen met zijn vrouw deed, is de formulering ‘en zijzelf met hemzelf als met haar voogd’ (‘et ipse cum eodem tamquam suo tutore’) vervangen door ‘als echtgenoot en wettig voogd zoals hij zei van genoemde jonkvrouw Aleid, zijn vrouw’ (‘tamquam maritus et tutor legitimus ut dicebat dicte domicelle Aleydis, eius uxor’). Volgens de onder de akte gemaakte aantekening weigerde zijn vrouw namelijk de overdracht en de daaraan gekoppelde betalingsbelofte samen met haar man te doen, ondanks de eerder gesloten overeenkomst.⁵ Dirk had daarop de overdracht alleen bevestigd en vervolgens had zijn vrouw bij de schepenen bezwaar gemaakt en zelfs een procedure gestart.⁶ ‘Etcetera’ voegt de kanttekening erbij, en aangezien er geen

1 R. 1217, f. 342: ‘domo lapidea et area dicti Nycolai sita in Buscoducis in opposito Maioris Hospitalis ibidem iuxta aquam fluentem inter hereditatem Arnoldi de Luenen ex uno et inter dictam aquam ex alio; item ex quodam prato quondam Gerardi de Berkel, sito ibidem retro versus murum opidi de Buscoducis inter hereditatem conventus predicatorum in Buscoducis ex uno et inter ortos ibidem ad diversas personas pertinentes ex alio, tendente cum uno fine ad aquam ibidem fluentem’.

2 R. 1215, f. 106v. en 108.

3 R. 1242, f. 83v.-84: ‘sub obligatione domus, aree et orti sitorum in Buscoducis in vico quo itur ad novum hospitale ibidem translatum, inter Diesam ibidem fluentem ex uno et inter hereditatem Hugonis de Berkel ex alio, tendentium a dicto vico ad quoddam alium parvum viculum ibidem; item sub obligatione cuiusdam campi dicti het Hoff van Brabant, siti in Buscoducis inter hereditatem conventus predicatorum in Buscoducis ex uno et inter hereditatem heredum quondam magistri Gerardi de Vladeracken et quorundam aliorum ibidem ex alio, tendentis cum uno fine ad diversa fossata ibidem’.

4 R. 1246, f. 260. De grosse bevindt zich, helaas zwaar beschadigd, in het archief van het Groot Ziekengasthuis (nr. 2256).

5 Waarschijnlijk kon deze op grond van het Bossche gewoonterecht de overdracht zonder haar toestemming laten plaatsvinden.

6 ‘Dicta domicella Aleydis renuit supportationem et promissionem facere cum marito, non obstante convencionem desuper facta. Et ideo firmavit idem Theodericus solus et nomine domicelle Aleydis predictae delectatur, ut patet, ex quo ipsa in presencia dominorum lites et rixas movebat, etcetera.’

verdere gegevens over bewaard gebleven zijn, blijft de verdere procedure ons verborgen. Het lijkt erop dat Aleid had gewild dat het huis en de beemd niet naar het Groot Ziekengasthuis maar naar haar broer Hugo had moeten gaan en is haar protest niet tevergeefs geweest. Op 12 maart 1477 namelijk droeg het gasthuis het complex over aan genoemde Hugo. Maar opmerkelijk genoeg deed onmiddellijk hierna weer afstand van zijn rechten op zowel het huis als de beemd ten behoeve van het gasthuis.¹ Waarschijnlijk zal het gasthuis hier wel een bedrag voor over hebben gehad, zodat Hugo's zuster hem op deze manier aan extra inkomsten zal hebben geholpen. Uit de rekeningen van het gasthuis blijkt dat de beemd en het huis waren gekocht voor 650 Rijns gulden, te betalen in drie termijnen.²

Het woonhuis van Hendrik Geritsz. van Berkel

Op 17 maart 1399 transporteerde Gerit zoon van wijlen Koenraad Writer, man van Geerburg dochter van wijlen Wedeke natuurlijke zoon van Alard van Oss, proost van Leuven, zijn recht in het woonhuis van Alard aan Gerit van Berkel. We komen Geerburg ook tegen in akten van 12 december 1424, waarbij Klaas, Jan en Hendrik Geritsz. van Berkel ten behoeve van Geerburg en haar zuster Aleid elk een cijns van 10 pond beloofden uit het derde deel van de erven van hun vader aan beide zijden van de Dieze.³ In een niet afgewerkte akte van 16 of 18 mei 1426 wilde Klaas aan Geerburg een lijfpensie beloven van zes pond uit huis en erf van wijlen Gerit van Berkel⁴ en op 23 februari 1431 beloofde Hendrik zoon van wijlen Gerit van Berkel een dergelijke lijfpensie van vijftien pond uit onder meer een erf geheten 'sHertogenhof' in de Hinthamerstraat tegenover het Groot Ziekengasthuis.⁵ Dat het hierbij ook om een huis kan zijn gegaan blijkt uit het feit dat het noordelijkste perceel van de hierna te behandelen percelen in de Gasthuisstraat grensde aan het woonhuis van wijlen Gerit van Berkel – of althans het zuidelijk deel ervan – dat in 1422 in het bezit was van zijn zoon Hendrik.⁶ Ook dit complex is hierna niet meer te traceren.

Percelen vóór het water (Hinthamerstraat 20 en 22; Gasthuisstraat 1-7)

Vanaf 1422 gaven de gebroeders Jan, Klaas en Hendrik van Berkel stukjes erf van het hele voorste erf ('hereditas anterior integra') van wijlen hun vader ten erfelijke cijns uit.⁷ Vóór aan de straat was dit hele erf ongeveer 60 voet (= ongeveer 17,20 m) breed. Het was gelegen in de Hinthamerstraat tussen erf van Jan van Hijnen en Jan van der Dussen aan de ene zijde en tussen erf van de erfgenamen van Hendrik Hoefsleger aan de andere zijde.⁸ Zoals we zullen

1 R. 1245, f. 170v.-171 en 260, en Groot Ziekengasthuis 2258.

2 Groot Ziekengasthuis 605 (rek. 1476/77), f. 469; 606 (rek. 1477/78), f. 553.

3 R. 1195, f. 180v.: 'quibuscumque hereditatibus que fuerant quondam Gerardi de Berkel, sitis in Buscoducis in opposito Maioris Hospitalis ibidem ab utraque parte aque ibidem fluentis'.

4 R. 1197, f. 104v.: 'domo et area sita in Buscoducis in opposito Maioris Hospitalis in Buscoducis in hereditate quondam Gerardi de Berkel inter communem aquam ex uno et inter hereditatem Henrici de Berkel ex alio, tendente cum utroque fine ad communem plateam'.

5 R. 1200, f. 64: 'quadam hereditate dicta sHertogenhof sita in Buscoducis in vico Hijnthamensi in opposito Hospitalis Maioris ibidem'.

6 R. 1192, f. 460v.

7 R. 1192, f. 460-461.

8 'hereditate anteriori integre hereditatis quondam Gerardi predicti, sita in Buscoducis in vico Hinthamensi in opposito Maioris Hospitalis in Buscoducis inter hereditatem Iohannis de Hynen et Iohannis vander Dussen ex uno et inter hereditatem heredum quondam Henrici Hoefsleger ex alio, que anterior hereditas iuxta vicum

zien was Hendrik Hoefsleger waarschijnlijk in het bezit van het perceel van het huidige Hinthamerstraat 24.¹ Jan van Hijnen en Jan van der Dussen zullen in het bezit zijn geweest van Hinthamerstraat 18 en een daarachter gelegen erf.

Aan de Hinthamerstraat was het hierna te behandelen eerste stukje van dit hele voorste erf gelegen tussen een uit dat voorste erf aangelegde of aan te leggen steeg aan de ene zijde en tussen erf van Hendrik Koenen aan de andere zijde.² Waarschijnlijk was de bedoelde steeg de latere Gasthuisstraat, die tevoren nog Het Hof van Brabant werd genoemd. Aangezien er, zoals we zullen zien, naast de genoemde steeg twee percelen van elk $22 \frac{2}{3}$ voet werden uitgezet (thans Hinthamerstraat 20 en 22), zal de steeg zelf toen $60 - (2 \times 22 \frac{2}{3}) = 14 \frac{2}{3}$ voet = 4,20 m breed zijn geweest. Dit was aanmerkelijk minder breed dan de tegenwoordige Gasthuisstraat. Ik kan dit verschil niet verklaren. Ook uit de cijnsregisters valt het niet op te maken. De verkrijgers kregen het recht de steeg te gebruiken samen met de gebroeders en andere rechthebbenden, ook over de Dieze heen wanneer de steeg zich over het water zou gaan uitstrekken en de gebroeders daar huisplaatsen zouden uitgeven.³

Hinthamerstraat 20 (I)

Om te beginnen kreeg de klompenmaker Jan van Helmond, zoon van wijlen Jan van Helmond, op 24 april 1422 zo'n perceel. Het stukje erf dat aan Jan van Helmond werd uitgegeven strekte zich uit van de straat naar achter tot erf van Lambrecht van Tricht. Zowel vóór als achter was het $22 \frac{2}{3}$ voet (= 6,50 m) breed. De lengte bedroeg langs de steeg $49 \frac{1}{2}$ voet (= 14,20 m) en 46 voet (= 13,20 m) langs het erf van Hendrik Koenen. Uit het perceel moesten 5 penningen worden betaald in afkorting van de hertogcijns uit het hele erf en verder 10 pond jaarlijks met Pasen aan de uitgevers, de gebroeders van Berkel. Deze cijns werd afkoopbaar gesteld,⁴ maar op 16 december 1441 transporteerde Hendrik van Berkel, die de cijns van zijn broer Jan en Klaas had verkregen, 5 pond ervan aan Aart Hendriksz. Stamelart marsman.⁵ De andere helft van de cijns droeg Hendrik op 4 december 1445 aan hem over.⁶

Het is denkbaar dat dit goed vererfde aan Jan van Helmonds weduwe Oda, die het bij testament aan Zebert zoon van wijlen Dirk van Grave vermaakte. Zebert droeg het op 19 oktober 1435 over aan Hendrik van Berlicum, zoon van wijlen Mathijs. Ode zou het vruchtgebruik gedurende haar leven behouden, dat zij en een eventuele toekomstige

Hinthamensem lx pedatas vel circiter in latitudine continet'.

1 In 1445 was dit perceel van Jan van Haaften (R. 1215, f. 106v. en 108 (1445.06.30)). Aan de andere zijde wordt alleen Jan van der Dussen genoemd.

2 'que particula hereditatis ante et in capite iuxta vicum predictum xx pedatas et duas tercias partes unius pedate et xx pedatas et duas tercias partes unius pedate retro iuxta hereditatem dicti Lamberti in latitudine necnon xlix et dimidiam pedatas iuxta dictum viculum et xlvi pedatas iuxta hereditatem Henrici Coenen soen in longitudine continet'.

3 'simul cum iure utendi viculo predicto similiter dictis fratris et aliis hominibus ius in eodem viculo habentibus aut habituris usque ad aquam et ultra aquam usque ad terminum viculi predicti in quantum idem viculus imposterum ultra dictam aquam protendatur et dicti fratres hereditatem ultra aquam sitam ad domistadia venderent aut alienarent'.

4 'que particula hereditatis ante et in capite iuxta vicum predictum xx pedatas et duas tercias partes unius pedate et xx pedatas et duas tercias partes unius pedate retro iuxta hereditatem dicti Lamberti in latitudine necnon xlix et dimidiam pedatas iuxta dictum viculum et xlvi pedatas iuxta hereditatem Henrici Coenen soen in longitudine continet'.

5 R. 1212, f. 18v.

6 R. 1215, f. 146v.

echtgenoot niet zouden mogen vervreemden.¹ Op 21 maart 1439 transporteerde Hendrik het complex aan Agnes dochter van wijlen Zebert zoon van wijlen Dirk van Grave² en deze laatste droeg het op 1 maart 1441 over aan Roelof zoon van wijlen Jan Hendriksz. Deze was inmiddels getrouwd met Ode weduwe van Jan van Helmond. Roelof transporteerde het op 6 oktober van hetzelfde jaar aan Hendrik van Zambeke, zoon van wijlen Gijsbrecht van Loon.³ Het vierde deel van het huis was op 27 oktober 1439 door Agnes dochter van Zebert overgedragen aan Jan van Gerwen, zoon van Lambrecht van Gerwen.⁴

Hierna is het goed waarschijnlijk door vererving in het bezit gekomen van Roelof zoon van wijlen Gerit van Overbeke en zijn vrouw Mechteld, dochter van wijlen Aart van der Hautart, zoon van wijlen Gijsbrecht van Loon, en Jan zoon van wijlen Jan Klaasz., man van Liesbet dochter van genoemde Aart van der Hautart. Hendrik van Zambeke was dus een broer van Aart van der Hautart. Dezen droegen het goed over aan Frank van Uden, zoon van wijlen Aart van Uden, die het op zijn beurt op 18 januari 1457 transporteerde aan Aart van Goch, zoon van wijlen Klaas van Goch. In 1479 vestigde deze een cijns van 20 Rijns gulden op het goed.⁵ Aart droeg het goed op 5 augustus 1486 over aan Dirk Peter Woutersz., gehuwd met zijn dochter Engel.⁶

Bezitters:

Jan, Klaas en Hendrik, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1422.04.24 →

Jan Jansz. van Helmond →

zij weduwe Ode bij testament →

1 R. 1206, f. 136v.: 'Zebertus filius quondam Theoderici de Gravia domum et aream sitam in Buscoducis in vico Hijnthamensi inter hereditatem Henrici Coenen ex uno et inter quendam viculum tendentem a dicto vico Hijnthamensi retrorsum versus hereditates in sHertogenhoff communititer nuncupatas ex alio, quam domum et aream Oda relicta quondam Iohannis de Helmont, filia dicti quondam Theoderici de Gravia, potens ad hoc ut dicebat vigore testamenti seu ultime voluntatis dicti quondam Iohannis de Helmont, dicti Zeberto suo fratri contulit et pure propter Deum causa mortis donatione perfecta que dicitur inter vivos sine spe revocacionis et in puram elemosinam relinquit - - - legitime et hereditarie supportavit michi ad opus Henrici de Beerlikem, filii quondam Mathie - - -, tali condicione annexa quod dicta Oda in premissis quodavixerit ipsa et non amplius suum possidebit et habebit usufructum, salvo tamen quod dicta Oda aut eius maritus presens aut alter in posteriori futurus coniunctim vel divisus dictum usufructum non possent vendere, alienare aut obligare'.

In de kantlijn staat: 'Gratis propter propinam quam dictus Zegerus fecit nobis in Mechelinia.'

2 R. 1209, f. 308.

3 R. 1211, f. 166: 'Agnes filia quondam Zeberti filii quondam Theoderici de Gravia cum tutore domum et aream sitam in Buscoducis in vico Hijnthamensi inter hereditatem Henrici Coenen ex uno et inter quendam viculum tendentem a dicto vico Hijnthamensi retrorsum versus hereditates in sHertogenhof communiter nuncupatas, quam domum et aream dicta Agnes erga Henricum de Berlikem, filium quondam Mathie, acquisierat, prout in litteris, hereditarie supportavit Rodolpho filio quondam Iohannis Henrix soen'.

'Dictus Rodolphus dictam domum et aream hereditarie supportavit Henrico van Zambeke, filio quondam Ghiselberti van Loen'.

4 R. 1210, f. 110v.

5 R. 1248, f. 317v.: 'Arnoldus de Goch promisit ut debitor principalis michi ad opus domini Henrici Aelberts soen, canonici in Buscoducis, quod ipse dabit et solvet dicto domino Henrico hereditarium censum viginti aureorum florenorum Renensium hereditarie nativitatis Iohannis Baptiste - - - de et ex domo et area sita in Buscoducis in vico Hijnthamensi inter communem vicum dictum tHoff van Brabant ex uno et inter hereditatem Gerardi de Uden, filii quondam Franconis, ex alio et fine uno, tendente ad communem plateam cum reliquo fine, ut dicebat, cum condicione quod stabit ad iura patrie'.

6 R. 1255, f. 454: 'Arnoldus filius quondam Nycolai de Goch domum et aream sitam in Buscoducis in vico Hijnthamensi inter hereditatem Henrici dicti Coenen ex uno et inter quemdum viculum tendentem a dicto vico Hijnthamensi retrorsum versus hereditates in sHertogenhoff communiter nuncupatas, quam domum et aream dictus Arnoldus erga Franconem de Uden seniore, filium quondam Arnoldi dicti de Uden, acquisierat, prout in litteris, hereditarie supportavit dicto Theoderico (= Theoderico filio Petri Wouters cum Engela sua uxore, filia dicti Arnoldi de Goch)'.

Zebert Dirksz. van Grave 1435.10.19 →
Hendrik Mathijsz. van Berlicum →
Agnes dochter Zebrecht Dirksz. van Grave 1441.03.01 →
Roelof Jan Hendriksz. (Rover) x Ode wed. Jan van Helmond 1441.10.06 →
Hendrik van Zambeke, zoon van wijlen Gijsbrecht van Loon, vererving? →
Roelof Geritsz. van Overbeke x Mechteld Aartsdr. van der Hautart, zoon van Gijsbrecht van Loon, Jan Jansz. Klaasz. x Liesbet Aartsdr. van der Hautart 1457.01.18 →
Frank Aartsz. van Uden →
Aart van Goch 1486.08.05 →
Dirk Peter Woutersz., gehuwd met Engel dochter Aart van Goch.

Hinthamerstraat 22 (II)

De bij het vorige perceel genoemde belending Hendrik Koenen betrof Hendrik zoon van wijlen Koenraad Timmerman, die zijn perceel op dezelfde datum in cijns kreeg. Zijn stukje erf had aan de voorzijde dezelfde breedte (22 2/3 voet); achter was het 20 voet breed. De lengte ervan wordt niet aangeduid. Het werd gesitueerd tussen erf van Jan van Helmond en de efgenen van Hendrik Hoefsleger en strekte zich ook uit tot erf van Lambrecht van Tricht. Als bijzonderheid werd vermeld dat het hier twee stenen muren stonden, verder dat het erf een dakdrup had naar het erf van de erfgenamen van Hendrik Hoefsleger toe.¹ Ook Hendrik kreeg het gebruiksrecht van de steeg en ook uit zijn perceel moesten 5 penningen aan de hertog en 10 pond aan de gebroeders Van Berkel worden betaald.

Op 25 maart 1422 kocht Hendrik een strookje grond van 3½ voet (= 1 m) breed van Lambrecht Rutgersz. van Tricht.² Zoals we zullen zien verkreeg deze een perceel achter het hier behandelde en het hierna volgende erf. Hendrik zal dit strookje gebruikt hebben als achterpad naar de steeg. Korte tijd later, op 21 oktober 1423, verkreeg hij echter het hele erf van Lambrecht van Tricht,³ zodat hij sindsdien over een royale achteruitgang beschikte.

Op 22 januari 1426 sloot Hendrik een overeenkomst met zijn buurman Jan van Helmond klompenmaker betreffende de schoorsteen of stenen muur van Jans huis. Hendrik kreeg het recht om tegen of in die muur te bouwen. Mocht hij daarin breken, dan moest hij dat op eigen kosten laten herstellen. Het water uit de goot tussen beide huizen moest vanaf het midden van de goot achter op het erf van Hendrik worden afgevoerd. De goot zou op beider kosten onderhouden worden.⁴

1 'retro iuxta hereditatem Lamberti predicti infra duos muros lapideos ibidem situatos xx pedatas in latitudine continet, simul cum stillicidiis ad dictam particulam terre spectantem in latere versus hereditatem heredum quondam Henrici Hoefslegher'.

2 R. 1192, f. 461: 'particulam hereditatis, tres et dimidiam pedatas undique (in)^a latitudine continentem, sitam in Buscoducis in vico Hynthamensi in opposito Maioris Hospitalis in Buscoducis iuxta portam Captivorum in hereditate que fuerat quondam Gerardi de Berkel retro hereditatem Iohannis de Helmont et Henrici Koenen soen, que particula hereditatis primodicta tendit ab hereditate heredum quondam Henrici Hoefsleghers ad communem viculum ibidem ordinatum vel ordinandum'.

Opmerkelijk is dat zelfs voor dergelijke kleine strookjes grond het recht van naasting werd gebruikt. Op 1 december 1422 maakte Roelof Jan Booienz. van dit recht gebruik, en droeg weer aan Lambrecht over (R. 1193, f. 263 nw.). Aangezien Roelof geen belender was, moet het om een familielid van Lambrecht zijn gegaan.

^a Dit woord ontbreekt.

3 R. 1194, f. 5. Zie hierna onder III-1.

4 R. 1197, f. 67v.: 'Iohannes de Helmont calopodiator et Henricus Koenen, filius quondam Conrardi Tymmerman, palam recognoverunt se quasdam condiciones mutuo fecisse de quodam epicausterio seu muro lapideo domus Iohannis predicti, site in Buscoducis in vico Hinthamensi in opposito Maioris Hospitalis in

Op 29 november 1435 droeg Hendrik Koenenz. Timmerman de betreffende percelen over aan Frank van Uden de oude, zoon van Aart van Uden. In de akte wordt vermeld dat Hendrik het perceel staande huwelijk met zijn overleden vrouw Aleid verkregen had. Hendrik zelf, de gebroeders Thomas en Roelof de Bever, Dirk van der Stegen van Zevenem, Hendrik Jansz. van Budel – waarschijnlijk Hendriks zwagers – en Geertruid dochter van wijlen Jan Poyne – zuster van Hendriks vrouw Aleid –¹ beloofden om binnen twee jaar Zara dochter van Hendrik en Aleid afstand van de percelen te laten doen. Ook zij was, waarschijnlijk nog minderjarig, kennelijk gerechtigde. Op 28 augustus 1438 heeft zij inderdaad afstand van haar recht op het complex gedaan.² De cijns van 10 pond droeg Gerit van Berkel, zoon van wijlen Hendrik zoon van wijlen Gerit van Berkel, op 16 oktober 1449 aan Frank van Uden over.³ Een cijns van 3 pond, die Hendrik Koenen op 12 april 1423 uit dit complex verkocht had,⁴ werd op 5 april 1454 aan Frank overgedragen.⁵

Zoals we zullen zien, verwierf Frank van Uden meer goederen in deze omgeving. Op 19 november 1474, na zijn overlijden, maakten zijn zoon Gerit, Goiart Hendriksz. Toppens (ook Tuppens), man van Jutte, en Lambrecht Hendriksz. van Beerze alias van Schijndel, man van Jenneke, beide dochters van Frank, een erfdeling, waarbij aan Gerit ten deel vielen twee naast elkaar liggende huizen in het Hof van Brabant tussen erf van Aart van Goch en erf van Aart van Luenen, strekkend van de straat tot erf van Andries van der Stegen en anderen.⁶ Op 2 januari 1478 transporteerde Gerit dit complex aan Goiart Toppens, zoon van wijlen Hendrik Toppens zwaardveger.⁷

Bezitters:

Jan, Klaas en Hendrik, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1422.04.24 →

Hendrik Koenraadsz. Timmerman x Aleid, 1435.11.29 →

Frank Aartsz. van Uden

(1438.08.28 deed Hendriks en Aleids dochter Zara afstand)

Buscoducis in mansione quondam Gerardi de Berkel inter hereditatem Henrici Koenen ex uno et inter novum viculum ibidem ordinatum ex alio. In primis consensit idem Iohannes de Helmont quod idem Henricus exnunc deinceps perpetue habeat ius edificandi et sua edificia firmandi seu ponendi in eodem muro ad suum proficium et iniungendi ea in eodem per anchoras aut eciam alias, prout sibi videbitur expedire, sic tamen quod si ad sic edificando aut firmando in eodem muro fregerit, hoc expensis et laboribus suis absque laboribus eiusdem Iohannis idem Henricus faciet reparari. Item condicionatum est quod idem Henricus tenebitur abducere aquas descendentes seu descensuras a guttario sito inter domos Iohannis et Henrici predictorum ibidem sitas retrorsum ad et supra et versus hereditatem eiusdem Henrici absque dampno et incommodo Iohannis predicti, scilicet aquas illas que quasi a medio dicti guttarii retrorsum fluent. Item condicionatum est quod Iohannes et Henricus predicti dictum guttarium integre ab anno usque retro⁷ exnunc deinceps perpetue eorum communibus expensis tenebuntur conservare⁷.

1 Zie hierna.

2 R. 1208, f. 296.

3 R. 1220, f. 6.

4 R. 1193, f. 346 nw.

5 R. 1224, f. 59v.

6 R. 1244, f. 270-271: ‘domus et area site in Buscoducis in vico Hijnthamensi in opposito quondam Maioris Hospitalis inter hereditatem Arnoldi de Goch ex uno et inter hereditatem Andree vander Stegen ex alio, tendentis a communi platea ad hereditatem reliquam dicto Gerardo mediante presenti divisione in partem cessam; insuper due domus et aree sibi immediate coadiacentes, cum suis attinentiis, site in Buscoducis in quodam viculo dicto tHoff van Brabant inter hereditatem Arnoldi de Goch ex uno et inter hereditatem Arnoldi de Lueten ex alio, tendentes ab⁷ communi platea ad hereditatem Andree vander Stegen et quorundam aliorum, ut dicebat, simul cum omnibus et singulis censibus dudum ex premissis solvendis et postea redemptis et acquitatis atque onere solvendi censum fundi domino duci atque vitalem pensionem decem denariorum peters vocatorum Geertrudi et Adriane filiabus dicti quondam Franconis de et ex premissis e iure solvendis iuxta tenorem testamenti dicte quondam Agathe, dicto Gerardo cesserunt in partem’.

7 R. 1247, f. 246.

zijn erfgenamen 1474.11.19 →
zijn zoon Gerit 1478.01.02 →
Goiart Hendriksz. Toppens

Oostzijde Gasthuisstraat (III)

Vervolgens wordt achter deze twee genoemde percelen – dus in de steeg – een stukje erf in vier percelen uitgegeven. Dit stukje erf lag tussen de steeg en erf van de erfgenamen van wijlen Hendrik Hoefsleger. Langs de steeg bedroeg de breedte van dit stukje erf 68 voet, te meten vanaf het erf van Jan van Helmond tot aan het water en lijnrecht naar de hoek van de stenen muur van het woonhuis van wijlen Gerit van Berkel. De breedte van elk vierde deel van dit stukje erf bedroeg 17 voet (= 4,88 meter).

Gasthuisstraat 1 (III-1)

Het eerste vierde deel werd, net als de vorige percelen, op 24 april 1422 uitgegeven aan Lambrecht Rutgersz. van Tricht. Het lag tussen erven van Jan van Helmond en Hendrik Koenen aan de ene zijde en tussen erf van Willem Kemp aan de andere zijde. De cijns bedroeg 4 penningen in afkorting van de hertogcijns uit het hele voormalige erf van Gerit van Berkel en 3 pond per jaar aan zijn genoemde zonen.¹ Zoals hiervóór gezegd droeg Lambrecht op 25 april 1422 een strookje langs de erven van Jan van Helmond en Hendrik Koenen over aan laatstgenoemde en op 21 oktober 1423 droeg hij zijn hele perceel over aan Hendrik Koenraadsz. Timmerman.² Op 29 november 1435 ten slotte droeg Hendrik als weduwnaar van Aleid dochter van wijlen Jan Poyen beide percelen over aan Frank Aartsz. van Uden (zie hiervóór onder Hinthamerstraat 22).³ Op 7 juni 1443 droeg Hendrik van Berkel de cijns van 3 pond, die hij had verkregen van zijn broers Jan en Klaas, over aan Frank van Uden de oude, zoon van wijlen Aart.⁴

Bezitters:

Jan, Klaas en Hendrik, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1422.04.24 →
Lambrecht Rutgersz. van Tricht 1423.10.21 →
Hendrik Koenraadsz. Timmerman 1435.11.29 →
Frank Aartsz. van Uden de oude
zijn erfgenamen 1474.11.19 →
zijn zoon Gerit

Gasthuisstraat 3 (III-2)

Het tweede vierde deel werd op 24 april 1422 in cijns gegeven aan genoemde Willem Kemp, bakker. Situering: tussen erf van Lambrecht van Tricht en erf van Willem Jansz. hoedenmaker. Ook hiervan bedroeg de cijns aan de hertog 4 penningen, maar die aan de gebroeders Van Berkel 2½ pond.⁵ Deze cijns en de cijns uit het volgende erf, eveneens 2½

1 R. 1192, f. 460v.: ‘illam quartam partem que est prima in ordine et sita est contigue iuxta et retro hereditatem Iohannis de Helmont et Henrici Koenen predictorum ex uno et inter hereditatem Willelmi Keymp ex alio’.

2 R. 1194, f. 5.

3 R. 1206, f. 17.

4 R. 1213, f. 221v.

5 R. 1192, f. 460v.: ‘illam quartam partem que est sita 2^a in ordine post seu retro hereditatem Iohannis de

pond bedragend, werd op 17 december 1441 door Jan van Berkel, die deze cijzen van zijn broers Klaas en Hendrik had verkregen, overgedragen aan Thomas de Bever marsman. Jan beloofde ook Jan broer van wijlen Wouter van Ponsendale afstand van zijn rechten op die cijzen te laten doen.¹

Bezitters:

Jan, Klaas en Henderik, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1422.04.24 →
Willem Kemp, bakker

Gasthuisstraat 5 (III-3)

Het derde stukje ging naar Willem Jansz. hoedenmaker. Ligging tussen erf van Willem Kemp en erf van Gijsbrecht Jan Moerkensz. De cijns bedroeg weer respectievelijk 4 penningen en 2½ pond.² Willem droeg het perceel op 19 mei 1425 over aan Thomas zoon van wijlen Roelof de Bever. In de akte wordt niet alleen gesproken over het gebruik van de steeg maar ook van een over het water aan te leggen trap.³

Waarschijnlijk is op dit perceel van toepassing de toestemming die Jan van Berkel aan Thomas gaf om een muur van een steen dik te bouwen op het leeg erf van Jan dat gelegen was voor de stal van Jan. Voor dit lege erf zie het volgende perceel. Thomas mocht op die muur op zijn kosten oprichten tot de hoogte van de muur aan het eind van het perceel. Jan mocht eventueel in deze muur balken en dan zouden zij die muur voortaan op gemene kosten onderhouden.⁴

Op 15 januari 1448 transporteerde Thomas het goed aan Aart Aartsz. van Luenen. In de akte werd melding gemaakt van voorwaarden opgemaakt tussen Thomas en Frank van Uden de oude. Als belendingen werden nog steeds Willem Kemp en Gijsbrecht Jan Moerkens opgegeven.⁵

Helmont et inter hereditatem Lamberti de Tricht ex uno et inter hereditatem Willelmi Jans soen die huedemeker ex alio'.

1 R. 1212, f. 18v. Jan van Berkel was getrouwd met Margriet dochter van Lucas van Ponsendale (Groot Ziekengasthuis 2265 (1440.01.23)).

2 R. 1192, f. 460v.: 'illam quartam partem que est sita 3^a in ordine retro hereditatem Iohannis de Helmont inter hereditatem Willelmi Keymp ex uno et inter hereditatem Ghiselberti Jan Moerkens soen ex alio'.

3 R. 1195, f. 192: 'simul cum iure utendi dicto viculo a dicta quarta parte hereditatis usque ad aquam et ultra aquam ad gradum ibidem situandum supra aquam similiter aliis hominibus ius in eodem viculo habentibus aut habituris'.

4 R. 1198, f. 82: 'Iohannes de Berkel consensit quod Thomas filius quondam Rodolphi Bevers situari faciat aut situet unum murum lapideum spissitudinis unius cocti lapidei supra hereditatem vacuum eiusdem Iohannis, sitam in Buscoducis in hereditate quondam Gerardi de Berkel in opposito Maioris Hospitalis ibidem, que vacua hereditas est ibidem sita ante stabuli eiusdem Iohannis et que vacua hereditas ante et in capite iuxta communem vicum ibidem ordinatum continet longitudinem septemdecim pedatarum, scilicet supra illam partem primodictae hereditatis que sita est proxime iuxta vacuum hereditatem Thome predicti, scilicet ad longitudinem eiusdem vacuae hereditatis, mensurando a stabulo eiusdem Iohannis usque ad communem vicum ibidem ordinatum, ut dicebat, tali condicione annexa quod idem Thomas eundem murum expensis eiusdem Thome ad altitudinem muri siti ad finem eiusdem partis hereditatis eriget et postquam erectus fuerit dictus murus tunc Iohannes predictus poterit eo uti similiter dicto Thome in eodem sua edificia firmando aut iungendo, sed postquam dictus Iohannes eodem usus fecerat[?], tunc exposit ipse Iohannes sepedictus cum eodem Thoma eundem murum expensis eorum communibus tenebit et conservare ...[?] secundum dictas condiciones'.

5 GAHt, R. 1218, f. 232v.: 'Thomas filius quondam Rodolphi die Bever quartam partem particule hereditatis sumpte de integra hereditate anteriori quondam Gerardi de Berkel, sita in Buscoducis in vico Hijnthamensi in opposito Maioris Hospitalis ibidem inter hereditatem Iohannis de Dussen ex uno et inter hereditatem heredum quondam Henrici Hoefsleger ex alio, que particula hereditatis sita est ibidem retro hereditatem Iohannis de Helmont et Henrici Koenen inter quendam viculum ibidem ordinatum vel ordinandum ex uno et inter hereditatem heredum quondam Henrici Hoefsleger predicti, que particula hereditatis iuxta dictum vicum

Hierna is het goed waarschijnlijk vererfd aan Jan van Luenen, zoon van wijlen Hendrik Roelofs, voor de helft en aan Jans zuster Helena, gehuwd met Barnier Rutger Talhouts en aan het klooster Coudewater in Rosmalen, ook voor de helft. Jan van Luenen transporteerde de helft ervan op 28 november 1469 aan het klooster en aan Barnier zoon van wijlen Rutger Talhouts als man van Helena dochter van wijlen Hendrik Roelofs. Het perceel werd gesitueerd tussen erf van Willem Kemp en erf van Gijsbrecht Jan Moerkens.¹ Tegelijk werd ook het hierna volgende perceel aan dezelfde getransporteerd. De verkrijgers droegen het met het hierna volgende in zijn geheel op 5 januari 1470 over aan Jan Collart, zoon van wijlen Jan.² Op 17 maart 1470 erkende Roelof Dicbier van Jan Collart 18 Rijns gulden te hebben ontvangen betreffende de reparatie van het dak van een huis aldaar, dat Luitgard weduwe van Aart van Luenen opnieuw had laten dekken³ en op 29 november 1471 erkende Barnier Rutger Talhouts 42 peters en 30 pond te hebben ontvangen betreffende de koop van zekere erven aldaar, die Jan van genoemde Barnier en het klooster van Coudewater had verkregen.⁴

Bezitters:

Jan, Klaas en Hendrik, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1422.04.24 →

Willem Jansz. hoedenmaker 1425.05.19 →

Thomas Roelofsz. de Bever 1448.01.15 →

Aart Aartsz. van Luenen vererving →

sexaginta octo pedatas in longitudine continet, mensurando ab hereditate dicti Iohannis de Helmont usque aquam et directe per lineam versus conum lapidei muri habitacionis antique quondam Gerardi de Berkel, scilicet dividendo predictam particulam hereditatis in quatuor partes quasi equales, quarum partium quelibet iuxta dictum viculum decem et septem pedatas in latitudine continet et tendit ab eodem viculo ad hereditatem heredum Henrici Hoefsleger predicti de istis quatuor partibus particule hereditatis illam quartam partem que sita est tercia in ordine retro hereditatem dicti Iohannis de Helmont inter hereditatem Willelmi Keymp ex uno et inter hereditatem Ghiselberti Jan Moerkens soen ex alio, simul cum iure utendi dicto viculo a dicta quarta parte hereditatis usque ad aquam et ultra aquam ad gradum ibidem situandum supra similiter aliis hominibus ius in eodem viculo habentibus aut habituris, quam quartam partem dicte particule hereditatis dictus Thomas filius quondam Rodolphi die Bever erga Willelmum Jans soen die huedemeker acquisierat, prout in litteris, hereditarie supportavit Arnolde de Luenen, filio quondam Arnoldi de Luenen --- exceptis condicionibus inter dictum Thomam et Franconis de Uden senioris dudum factis'. Op 5 januari 1445 had Thomas een huis en erf in de Hinthamerstraat op het erf van wijlen Gerit van Berkel tussen het water en de openbare straat tussen erf van Frank Aartsz. van Uden en erf van Thomas overgedragen aan Frank van Uden: 'Thomas filius quondam Rodolphi die Bever domum et aream sitam in vico Hijntamensi in hereditate quondam Gerardi de Berkel inter aquam et communem plateam inter hereditatem Franconis de Uden senioris, filii quondam Arnoldi de Uden, ex uno et inter hereditatem Thome predicti ex alio, tendentem a quodam viculo ordinato in dicta hereditate ad hereditatem Arnoldi van Luenen, in ea quantitate qua ibidem sita est et limitata, ut dicebat, hereditarie vendidit dicto Franconi de Uden ---, exceptis quatuor denariis domino nostro duci exinde de iure solvendis, ut dicebat, cum condicione quod dictus Thomas et Franco quendam murum et guttarium supra dictum murum consistentes ibidem inter dictas hereditates suis communibus expensis servare tenebuntur in laudabili dispositione, prout hoc recognoverunt et sibi mutuo sub obligatione dictarum suarum hereditatum compromiserunt' (R. 1215, f. 29).

1 R. 1239, f. 174.

2 R. 1239, f. 17A (los papier bij f. 17).

3 R. 1239, f. 263v.: 'Rodolphus Dicbier palam recognovit se recepisse a Iohanne Collart xviii florenos Renenses occasione reparationis seu renovationis tecti cuiusdam domus site in Buscoducis in oppositum Maioris Hospitalis in Buscoducis, quam domum domicella Luytgardis relicta quondam Arnoldi de Luenen ante eius decessum in novo tecto retegerat'.

4 R. 1241, f. 303: 'Barnierus filius quondam Rutgeri Talhouts palam recognovit sibi plenarie fore satisfactum per Iohannem Collart de quadraginta duobus peters et triginta librarum monete, promissis dicto Barniero quo ad diversos terminos a dicto Iohanne occasione executionis quarundam hereditatum sitarum in Buscoducis in vico Hijntamensi in opposito Maioris Hospitalis siti ibidem, quas dictus Iohannes erga dictum Barnierum et conventum de aqua Frigida acquisierat'.

half Jan van Luenen, zoon van wijlen Hendrik Roelofs
half Helena dochter van wijlen Hendrik Roelofs x Barnier Rutger Talhouts en het klooster
Coudewater

Jan van Luenen helft 1469.11.28 →

Klooster Coudewater in Rosmalen en Barnier Rutger Talhouts x Helena Hendrik Roelofs
1470.01.05 geheel →

Jan Jansz. Collart

Gasthuisstraat 7 (III-4)

Het vierde deel ten slotte werd uitgegeven aan Gijsbrecht zoon van wijlen Jan Moerken. Dit erfje lag tussen erf van Willem Jansz. hoedenmaker en erf van Hendrik van Berkel. Bovendien werd uit laatstgenoemd erf nog 3/4 voet genomen voor de dakdrup uit het leeg erf tussen de verkrijger en het erf van Hendrik. De cijns bedroeg 4 penningen voor de hertogcijns en 4 pond. Gijsbrecht mocht naar de kant van Hendrik van Berkel alleen vaste en niet te openen glazen vensters plaatsen.¹ Al enkele maanden later, op 16 september 1422, droeg Gijsbrecht het perceel over aan Jan van Berkel, een van de drie broers.² Op 9 juni 1440 'verkoch' Jan aan Jan natuurlijke zoon van wijlen Lucas van den Kelder en zijn vrouw Korstien een lijfpensie van 4 mud rogge, Astense maat, uit onder meer huis en erf in de Hinthamerstraat op erf geheten 'sHertogenhof' tussen erf van Thomas de Bever en erf van Klaas van Berkel.³ Jan van Berkel transporteerde het goed op 30 juni 1445 met de cijns van 4 pond aan Aart zoon van wijlen Aart van Luenen.⁴

1 R. 1192, f. 460v.-461: 'illam quartam partem que est ultima et extrema versus aquilonem et hereditatem Henrici de Berkel, sita inter hereditatem Willelmi Jans soen ex uno et inter hereditatem Henrici de Berkel ex alio, atque tres quartas partes unius pedate sumendas aut sumptas pro stillicidio edificiorum suorum in dicta quarta parte situandorum de hereditate vacua inter dictam quartam partem et hereditatem Henrici de Berkel situata --- tali condicione quod idem Ghiselbertus nunquam poterit in suis edificiis in dicta quarta parte consistentibus seu edificandis situare in latere versus hereditatem Henrici de Berkel aliquas fenestras vel dumtaxat vitreas fixas et non aperiendas'.

2 R. 1192, f. 460.

3 R. 1210, f. 243.

4 R. 1215, f. 106v. en 108: 'Iohannes de Berkel, filius quondam Gerardi de Berkel quartam partem particule hereditatis, sumpta de integra hereditate anteriori quondam Gerardi de Berkel predicti, sita in Buscoducis in vico Hijnthamensi in opposito Maioris Hospitalis ibidem inter hereditatem Iohannis vander Dussen ex uno et inter hereditatem heredum quondam Henrici Haeften ex alio, que particula hereditatis sita est ibidem retro hereditatem Iohannis de Helmont et Henrici Koenen inter quendam viculum ibidem ordinatum vel ordinandum ex uno et inter hereditatem heredum dicti quondam Henrici Hoefsleger ex alio, et que particula hereditatis iuxta dictum viculum sexaginta octo pedatas in latitudine continet mensurando ab hereditate Iohannis de Helmont predicti usque aquam et ducendo per lineam usque conum lapidei muri habitacionis antique quondam Gerardi predicti, scilicet dividendo primodictam particulam hereditatis in quatuor partes equales, quarum partium quolibet iuxta dictum viculum decem et septem pedatas in latitudine continet et tendit ab eodem viculo ad hereditatem heredum quondam Henrici Hoefsleger predicti, de istis quatuor partibus particule hereditatis predictae illam quartam partem que est ultima et extrema versus aquilonem et hereditatem Henrici de Berkel situm inter hereditatem Willelmi Jans soen ex uno et inter hereditatem dicti Henrici de Berkel ex alio, atque tres quartas partes unius pedate, sumendas aut sumptas pro stillicidio edificiorum in dicta quarta parte situandorum de hereditate vacua inter dictam quartam partem et Henricum de Berkel situata, simul cum iure utendi viculo predicto a dicto quarta parte usque ad aquam et ultra aquam et ad gradum ibidem situandum super aquam similiter aliis hominibus ius in eodem viculo habentibus, et quam quartam partem particule hereditatis predictae simul cum iure predicto dictus Iohannes erga Giselbertum filium quondam Iohannis Moerkens acquisierat; item hereditarium censum quatuor librarum monete quem dictus Giselbertus promiserat se daturum et soluturum Iohanni, Nycolao et Henrico fratribus, liberis dicti quondam Gerardi de Berkel, ex premissis et super quo censu dicti Nycolao et Henricus ad opus dicti Iohannis de Berkel renunciaverant hereditarie, prout in diversis litteris, hereditarie supportavit

Mogelijk gebruikte Jan dit erf als toegang tot zijn stal. Op 22 juni 1428 stond Jan aan de bezitter van het buurperceel, Thomas Roelof Bevers, toe om een muur van een halve steen te bouwen op zijn leeg erf, waarmee dit erf bedoeld zal zijn. Dit erf, dat gelegen was voor zijn stal, was voor aan de straat zeventien voet lang.

Zoals bij het vorige erf is vermeld, droeg Jan van Luenen, zoon van wijlen Hendrik Roelofs, de helft van dit goed op 28 november 1469 over aan het klooster Coudewater en Barnier Rutger Talhouts, gehuwd met Jans zuster Helena, terwijl deze laatsten het geheel op 5 januari 1470 transporteerden aan Jan Jansz. Collart. Tegelijk met het goed werd ook de cijns van vier pond overgedragen die eertijds Gijsbrecht Jan Moerkens aan de gebroeders van Berkel had beloofd.¹

Bezitters:

Jan, Klaas en Hendrik, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1422.04.24 →

Gijsbrecht Jansz. Moerken 1422.09.16 →

Jan Geritsz. van Berkel 1445.06.30 →

Aart Aartsz. van Luenen vererving? →

helft aan Jan van Luenen, zoon van wijlen Hendrik Roelofs

helft aan Helena dochter van wijlen Hendrik Roelofs x Barnier Rutger Talhouts en aan het klooster Coudewater

Jan van Luenen helft 1469.11.28 →

Klooster Coudewater in Rosmalen en Barnier Rutger Talhouts x Helena Hendrik Roelofs 1470.01.05, geheel →

Jan Jansz. Collart

Percelen aan de westzijde van de Gasthuisstraat?

Op 3 juli 1445 droeg Jan van Berkel twee derde delen in een erf 'int sHertogenhof' tussen erf van Jan Moens en het water aldaar, strekkend van de straat tot het genoemde water, namelijk de twee delen die gelegen waren bij het erf van Jan Moens, over aan Gosen Schaalmaker, zoon van wijlen Gerit Schaalmaker. Vervolgens werden deze twee delen genaast door Jan van Bruheze,² die ze twee dagen later, dus op 5 juli, transporteerde aan Hendrik zoon van wijlen Koenraad timmerman.³ Op 17 augustus 1457 droeg deze ze over aan het Groot Ziekengasthuis.⁴

Bezitters:

Jan van Berkel 2/3 1445.07.03 →

Gosen Geritsz. Schaalmaker

genaast door Jan van Bruheze 1445.07.05 →

Hendrik Koenraadsz. timmerman 1457.08.17 →

Groot Ziekengasthuis

Arnoldo de Luenen, filio quondam Arnoldi de Luenen'.

1 R. 1239, f. 173 (1469.11.28); f. 17A (los papier).

2 R. 1215, f. 110.

3 R. 1215, f. 111v.

4 R. 1227, f. 455bis.

Dertien huisplaatsen over het water (*domistadia*)

Op het achtererf of in de tuin van wijlen Gerit van Berkel over het water achter zijn *mansio* – dus ten oosten van de Gasthuisstraat – werden dertien percelen uitgezet en vanaf 3 december 1423 door de gebroeders Jan, Klaas en Hendrik van Berkel uitgegeven. Zij werden gesitueerd tussen een daar gemaakte steeg van 24 voet breed vanaf de brug over het water naar de stadsmuur ter lengte van het erf van wijlen Iwan Stierke aan de ene kant en tussen erf van Iwan aan de andere kant. Deze percelen, waarschijnlijk alle dertien vóór en achter 22 voet breed, strekten zich uit vanaf de Dieze tot en over de lengte van het erf van Iwan.¹ Uit ieder perceel werd een halve groot betaald in afkorting van de hertogelijke cijns.

Huisplaatsen 1 en 2

Van de eerste twee percelen werden geen akten aangetroffen. Blijkens de aangegeven belendingen van het derde perceel behoorde het tweede aan Klaas van Berkel. Mogelijk is dit ook met het eerste het geval geweest.

Bezitter van het tweede, mogelijk ook het eerste perceel:

Klaas van Berkel (1423)

Huisplaatsen 3, 4 en 5

De erven 3 en 4 werden door Jan, Klaas en Hendrik van Berkel op 3 december 1423 in cijns gegeven aan Hendrik Bac, zoon van wijlen Willem Posteel. Er werd van gezegd dat zij zich uitstrekten van de Dieze naar het noorden toe en dat zij gelegen waren tussen het tweede erf toebehorend aan Klaas van Berkel en het vijfde toebehorend aan Jan van Breugel en zich uitstrekten van de steeg tot erf van wijlen Iwan Stierke. Er behoorde een deel van de muur toe die strekte langs het erf van Iwan en verder het gebruiksrecht van de steeg naar de Hinthamerstraat en de te plaatsen brug en trap. Er moest behalve het genoemde aandeel in de hertogcijns 3 pond per jaar – dus 1½ pond per erf – aan de gebroeders Van Berkel uit worden betaald. De verkrijger moest bijdragen aan de kosten van genoemde brug en trap.² Hendriks weduwe Mechteld droeg de erven, samen met andere percelen, op 20 februari 1453 over aan Antonis van der Oeteren, zoon van wijlen Jordaan van der Oeteren.³ Deze op zijn beurt transporteerde ze op 15 juli 1454, met een ander stukje erf, aan het Groot Ziekengasthuis.⁴

1 ‘tredecim hereditibus seu domistadiis, sitis in Buscoducis in opposito Maioris Hospitalis ibidem ultra aquam ibidem fluentem retro mansionem quondam Gerardi predicti in posteriori hereditate seu orto quondam Gerardi predicti inter quendam viculum, vigintiquatuor pedatarum in latitudine in eadem posteriori hereditate seu orto ordinandum, protensis seu protendendis a ponte supra aquam sito versus murum opidi ad longitudinem hereditatis quondam Ywani Stierken ex uno latere et inter hereditatem dicti quondam Ywani Stierken ex alio latere, tendentes ab aqua ibidem fluentem seu Diesa usque ad et ultra longitudinem hereditatis quondam Ywani predicti, quarum hereditatum tredecim quelibet vigintiduas pedatas ante in capite iuxta dictum viculum et eciam retro iuxta hereditatem quondam Ywani predicti in latitudine continet’.

2 Groot Ziekengasthuis 2227; R. 1194, f. 21: ‘que due hereditates predictae sunt tertia et quarta hereditates in ordine dictarum tredecim hereditatum, capiendo ordine a Diesa et pretendendo retrorsum versus aquilonem et situate sunt inter secundam hereditatem de dictis tredecim hereditatibus, ad dictum Nicolaum spectantem, et inter quintam hereditatem de dictis tredecim hereditatibus, ad Iohannem dictum de Broeghel spectantem, et tendunt a dicto viculo usque ad hereditatem quondam Ywani Stierken, simul cum parte muri eisdem duabus hereditatibus correspondente, siti iuxta hereditatem dicti quondam Ywani’.

3 R. 1223, f. 45; Groot Ziekengasthuis 2247.

4 R. 1224, f. 88; Groot Ziekengasthuis. Aan cijnsen betaalde het Groot Ziekengasthuis 3 pond 5 schellingen aan Klaas van Berkel ‘uyt den huse ende hove Mechtelt Bax Henrix was’ en ‘vanden hove voirscreven ende

Bezitters:

Jan, Klaas en Hendrik, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1423.12.03 →

Hendrik Bac, zoon van wijlen Willem Posteel

zijn weduwe Mechteld 1453.02.20 →

Antonis Jordaansz. van der Oeteren 1454.07.15 →

Groot Ziekengasthuis

Huisplaatsen 5, 6 en 7

Het vijfde, zesde en zevende perceel werden pas een jaar later, op 12 december 1424, uitgegeven, en wel aan Jan zoon van wijlen Aart Stamelart van Breugel, die al een jaar eerder als belending van het vierde perceel werd aangeduid. De cijns bedroeg eveneens 1½ pond per erf.¹ Jan Aart Stamelart van Breugel transporteerde de drie erven op 11 juni 1434 aan Gerit Jansz. van Oss.² Op 24 oktober 1444 verhuurde deze een kamer aan Jan de Goede. Het perceel werd toen gesitueerd tussen erf van wijlen Hendrik Back en erf van Hille weduwe van Gerit Heer. Het ging om de derde kamer gerekend vanaf het erf van Hendrik Back, dus het vorige perceel. Jan de Goede verkreeg de kamer met de helft van de tussengevel met de vierde kamer in huur zo lang hij leefde. Wanneer de kamer verwoest zou worden, moest de verhuurder hem herbouwen en hij moest haar bovendien in goede staat houden wat betreft dak, wanden, vensters, deuren en sloten en andere voor de kamer benodigde zaken. Jan mocht de kamer ook aan een ander verhuren.³ Het waren dus zeer gunstige voorwaarden voor de huurder.

In 1464 werden de erven wegens achterstalligheid van de cijns van 4½ pond toegeëigend aan mr. Marten van Rode, licentiaat in de rechten, toen bezitter van de cijns,⁴ die ze overdroeg aan Gerit Mol van Driel, die ze op zijn beurt op 8 juni 1464 verkocht aan Gerit zoon van wijlen Hendrik Sanders van Oss.⁵ De cijns werd op 13 september 1464 door mr. Marten van Rode overgedragen aan het Groot Ziekengasthuis,⁶ de drie erven zelf op 18 juli

vander poerten tegen Willem Hinckarts over tsamen i½ audegroten, maken vii s. ix½ d. Item Herbert Brant oec uyt den selven huse ende hove iii lb. Item denselven uyt den hove ende poerten voirscreven i½ audegroten, maken vii s. ix½ d.' (Groot Ziekengasthuis 599 (rek. 1454/55), rol). Zie ook Groot Ziekengasthuis 600 (rek. 1471/72), f. 33-33v. De tussenliggende rekeningen ontbreken.

1 Groot Ziekengasthuis 2251.

2 R. 1204, f. 86.

3 R. 1215, f. 273v. : 'Dictus Gerardus de Os (= Jans soen) unam cameram de quatuor cameris sitis in hereditate quondam Gerardi de Berkel in opposito Maioris Hospitalis siti in Buscoducis ultra aquam ibidem inter hereditatem olim Henrici Bac ex uno et inter hereditatem Hille relicte quondam Gerardi Heer ex alio, scilicet illam cameram que est tercia in ordine mensurando ab hereditate olim dicti Henrici Bac versus hereditatem dicte Hille, simul cum medietate parietis interstitialis consistentis inter iamdictam cameram et cameram ultimam sitam versus hereditatem dicte Hille, ut dicebat, locavit recto locationis modo Iohanni die Goede, ab eodem Iohanne quadvixerit ipse et non ultra libere habendam et possidendam - - -, tali condicione annexa quod in casu quo dicta camera per incendium aut alias perierit, quod in illo eventu dictus Gerardus huiusmodi cameram reformabit atque quod dictus Gerardus eandem cameram cum medietate parietis interstitialis ad vitam eiusdem Iohannis tenebit in bona et laudabili dispositione de tectu, parietibus, fenestris, hostiis et seris et aliis negociis dicte camere necessariis, necnon quod dictus Iohannes dictam cameram locare poterit unum alium quamdiu vixerit in humanis et pecunias inde evenientes dictus Iohannes levabit'.

4 Op 14 september 1426 hadden Jan en Klaas van Berkel afstand van de cijns gedaan ten behoeve van hun broer Hendrik. Hendrik Back had de cijns op 11 juni 1428 van Hendrik Geritsz. van Berkel verkregen. (Groot Ziekengasthuis 2251).

5 R. 1233, f. 209; Groot Ziekengasthuis 2251.

6 Groot Ziekengasthuis 2251.

1467 door Gerit Hendrik Sanders van Oss.¹

Bezitters:

Jan, Klaas en Hendrik, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1424.12.12 →

Jan Aartsz. Stamelart van Breugel 1434.06.11 →

Gerit Jan Jansz. van Oss

inbeslagname (Gerit Mol van Driel) 1464.06.08 →

Gerit Hendrik Sandersz. van Oss 1467.07.18 →

Groot Ziekengasthuis

Huisplaatsen 8, 9 en 10

Net als het vierde en vijfde perceel werden het achtste, negende en tiende al op 3 december 1423 in cijns gegeven, en wel aan Gerit Heerken, zoon van wijlen Gerit Heerken de oude, eveneens voor 1½ pond cijns per peceel. Als belendingen werden opgegeven erven van Hendrik van Berkel en erven van Jan van Breugel en Klaas van Berkel.² Wat de belending van laatstgenoemde inhield, is niet duidelijk.

Op 15 oktober 1457 transporteerde Hendrik Kuyst, man van Margriet dochter van wijlen Gerit Heerken deze drie erven en het hierna volgende aan het Groot Ziekengasthuis.³

Bezitters:

Jan, Klaas en Hendrik, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1423.12.03 →

Gerit Geritsz. Heerken

zijn dochter Margriet x Hendrik Kuyst 1457.10.15 →

Groot Ziekengasthuis

Huisplaats 11

Het elfde erf, met de Nederlandse term voor *domistadium* 'hofstat' genoemd, werd op 28 januari 1429 door Hendrik van Berkel verkocht en overgedragen aan genoemde Gerit Heerken. Het werd gesitueerd tussen erf van de gebroeders Jan en Klaas van Berkel en erf van Gerit Heerken. De formulering wijkt af van de hiervóór behandelde percelen.⁴ Samen met de voorgaande erven werd dit erf op 15 oktober 1457 door Hendrik Kuyst, man van Margriet

1 R. 1236, f. 201; Groot Ziekengasthuis 2252.

2 Groot Ziekengasthuis 2226; R. 1194, f. 21: 'octava, nona et decima hereditates in ordine dictarum tredecim hereditatum, capiendo ordinem a Diesa et procedendo retrorsum versus aquilonem et site sunt inter hereditates ad Henricum de Berkel spectantes ex uno latere et inter hereditates ad Iohannem dictum de Broegel et ad dictum Nycolaum spectantes ex alio latere'.

3 R. 1228, f. 248v.

4 Groot Ziekengasthuis 2237: 'Henricus dictus de Berkel, filius quondam Gerardi de Berkel, hereditatem quondam dictam een hostat, sitam in Buscoducis in hereditate quondam Gerardi predicti ultra aquam ibidem fluentem sitam, que hereditas primodicta vigintiduas pedatas ante iuxta quendam viculum ibidem ordinatum et eciam retro iuxta hereditatem quondam Ywani Stierken in latitudine continet, illam scilicet hereditatem que est una de tredecim hereditatibus seu domistadiis ibidem situatis et que est sita ibidem (inter)⁷ hereditatem Iohannis et Nycholai fratrum, liberorum dicti quondam Gerardi, ex uno latere et inter hereditatem Gerardi dicti Heerken, filii quondam Gerardi dicti Heerken senioris, ex alio latere, tendens a dicto viculo ad hereditatem Ywani Stierken, simul cum parte muri in eodem hereditate primodicta consistentis iuxta hereditatem quondam Ywani predicti atque ius utendi dicto viculo et viculo anteriori tendente usque ad vicum Hijnthamensem atque ius utendi ponte et gradu ibidem iuxta et supra aquam predictam sitis similiter aliis personis de dictis domistadiis habentibus⁷, ut ipse dicebat, legitime et hereditarie vendidit Gerardo Heerken predicto --- supportavit et effestucando resignavit ---. Datum vicesima octava die mensis ianuarii anno Domini millesimo cccc^{mo} vicesimo octavo.'

dochter van wijlen Gerit Heerken, aan het Groot Ziekengasthuis overgedragen.¹

Bezitters:

Hendrik van Berkel 1429.01.28 →

Gerit Heerken

zijn dochter Margriet x Hendrik Kuyst 1457.10.15 →

Groot Ziekengasthuis

Huisplaatsen 12 en 13

Zoals uit de in de akte van 28 januari 1429 aangeduide belending van het voorgaande perceel blijkt, was het twaalfde perceel en mogelijk ook het dertiende in bezit van de gebroeders Jan en Klaas van Berkel.

Bezitters van het twaalfde, mogelijk ook het dertiende erf:

Jan en Klaas van Berkel (1429)

Acht huiserven over het water

Op 25 september 1423 gaven de gebroeders Jan, Klaas en Hendrik, kinderen van wijlen Gerit van Berkel, een deel van het achterste erf van Gerit in erfelijke cijns aan Godschalk Roesmont voor 4 oude groten in afkorting van de hertogcijns uit het hele erf en voor 15 pond. Dit deel van het erf werd nauwkeurig omschreven: 'zeker deel van het achterste erf van wijlen Gerit van Berkel voornoemd, gelegen in 's-Hertogenbosch tegenover het Groot Ziekengasthuis in 's-Hertogenbosch,² over de daar stromende Dieze, tussen erf van Aleid weduwe van wijlem Wolfert van Giessen aan de ene en tussen erf van Iwijn Stierke aan de andere zijde, strekkend vanaf het voornoemde water tot aan zekere gracht aan het einde van genoemd achterste erf gelegen, welk voornoemd deel van een erf aan de kop en naast de straat, aldaar op genoemd achterste erf aan te leggen, 176 voet in de breedte omvat, te meten vanaf zekere paal aan het eind van genoemd achterste erf naast de genoemde gracht gesitueerd en in de grond geplaatst lijnrecht tot aan zekere andere paal vóór naast het genoemde erf naar de genoemde Dieze toe staande en geplaatst naast het erf aan voornoemde Jan toebehorend, en welk deel van het voornoemde erf strekt van de de voornoemde paal bij de voornoemde gracht gelegen tot een afstand van ongeveer 39 voet tot zekere andere paal naast dezelfde gracht naar het erf van voornoemde Aleid toe in de grond geplaatst, en vanaf de laatstgenoemde paal draaiend tot aan het erf van voornoemde Aleid, gelegen bij het aldaar geplaatste oude toilet, en tot zekere andere paal tegenover de tweede genoemde paal bij het erf van voornoemde Aleid gelegen, samen met een deel van de stenen muur van het genoemde deel (van een erf) aansluitend op het erf van van voornoemde Aleid, samen met de helft van de gracht gelegen bij het erf van voornoemde Aleid.'³ De akte, die afgewerkt en

1 R. 1228, f. 248.

2 Dit gasthuis bevond zich toen nog ten zuiden van de Hinthamerstraat.

3 R. 1193, f. 438v. oud, 439v. nw.-439 oud, 440 nw.: 'quandam partem hereditatis posterioris quondam Gerardi de Berkel predicti, site in Buscoducis in opposito Maioris Hospitalis in Buscoducis ultra Diesam ibidem fluentem inter hereditatem Aleidis relicte quondam Wolphardi de Ghiessen ex uno et inter hereditatem quondam Ywani Stierken ex alio, tendentis ab aqua predicta usque ad quoddam fossatum ad finem dicte posterioris hereditatis situm, que pars hereditatis predicta in capite et contigue iuxta vicum ibidem in dicta posteriori hereditate ordinandum centum et lxxvi pedatas in latitudine continet, mensurando a quodam palo ibidem ad finem dicte posterioris hereditatis iuxta dictum fossatum situato et terre infixio linealiter usque ad quendam alium palum antierius iuxta dictum vicum versus dictam Diesam stantem et fixum iuxta hereditatem ad Iohannem

gedateerd is, bevat tevens de voorwaarde dat de brug en de trap met anderen die daartoe verplicht waren onderhouden moest worden. Vervolgens wilde Godschalk Roesmont het complex overdragen aan Aart Rover van der Poorten, Goiart Peteren klompenmaker, Jan van Helmond klompenmaker, Pauwels Keteleer, Hendrik de Hoefsleger en Jan Jansz. Huben, maar deze akte is niet afgewerkt. Klaarblijkelijk is er hierna voor een andere opzet voor de vervreemding gekozen, en is zelfs de eerstgenoemde akte niet daadwerkelijk gepasseerd, want op 31 oktober 1425 gaven de gebroeders Jan, Klaas en Hendrik van Berkel zelf de acht erven verkaveld in erfelijke cijns, en wel aan de hierboven genoemde personen.¹ De percelen werden nu gesitueerd achter de Hinthamerstraat over het water op het achterste erf van hun vader wijlen Gerit van Berkel. Zij lagen daar tussen erf van Jan van Berkel aan de ene zijde en tussen een ander erf dat tot de kinderen van Gerit van Berkel behoorde, met een gracht ertussen, aan de andere zijde, en strekten zich uit van een aldaar aangelegde weg tot aan erf van Aleid Wolfards en haar zoon Jan. Alle erven waren voor en achter 22 voet breed (dus in totaal de 176 voet voor het totaal die al in 1423 vermeld werden). Per erf werd in afkorting van de hertogcijns een halve oude groot betaald en verder 2 pond per erf, behalve voor drie erven waarvoor vanwege hun geringe diepte samen 4 pond cijns werd betaald. In een schepenakte van 12 september 1488 werd van perceel 3 gezegd dat het gesitueerd was ‘in vico dicto dat Hoff van Brabant’, dus de Hof van Brabantstraat, later de Gasthuisstraat. Aangezien de erven ‘over het water’ lagen, liep deze straat dus oorspronkelijk door over de Dieze. Tot de erven behoorde het gebruik van de openbare straat, de brug over het water en de trap ernaast.

Vóór erf 1

Zoals uit de bovenstaande situering blijkt lag vóór het eerste erf van de acht erven een erf van Jan van Berkel. Dit erf werd op 31 augustus 1429 gesitueerd op het achterste erf van wijlen Gerit van Berkel tussen erf van Marcelis van Heukelom en de Dieze, strekkend van de daar aangelegde straat van 24 voet breed tot erf van Aleid Wolfards en erfgenamen. Jan van Berkel gaf het op genoemde datum in erfelijke cijns aan Leunis van Erp, zoon van wijlen Jan van

predictum spectantem, et que pars hereditatis predicta tendit a predicto palo iuxta fossatum predictum sito ad distantiam trigintanovem pedatarum vel circiter ad quendam alium palum iuxta idem fossatum versus hereditatem Aleidis predictae terre infixum et ab ultimodicto palo girando usque ad hereditatem Aleidis predictae site iuxta antiquam cloacam ibidem fundatam et ad quendam alium palum in opposito 2ºdicti pali iuxta hereditatem Aleidis predictae situm, simul cum parte muri lapidei dicte parti correspondenti iuxta hereditatem Aleidis sepedicte, simul cum medietate fossati siti iuxta hereditatem Aleidis predictae’.

1 Een vijftal ervan is bewaard in het archief van het Groot Ziekengasthuis (2228, 2229 (2 stuks), 2265 (abusievelijk gedateerd op 31 december 1431), 2231). Helaas vertoont het schepenprotocol hier een lacune. Nr. 2228 luidt: ‘Iohannes, Nycolaus et Henricus fratres, liberi quondam Gerardi de Berkel, unam hereditatem de octo hereditatibus, sitis in Buscoducis retro vicum Hijnthamensem ultra aquam ibidem fluentem in opposito Maioris Hospitalis ibidem, in posteriori hereditate quondam Gerardi de Berkel inter hereditatem Iohannis de Berkel ex uno latere et inter aliam hereditatem ad liberos Gerardi de Berkel spectantem ibidem sitam, quodam fossato interiacente, ex alio latere, tendentes a quodam communi vico ibidem ordinato usque ad hereditatem Aleydis Wolphardi et Iohannis eius filii, quarum hereditatum quelibet viginti duas pedatas ante iuxta dictum vicum ibidem ordinatum et totidem pedatas retro in fine earundem proxime iuxta hereditatem Aleydis Wolphardi in latitudine continet, scilicet illam unam hereditatem de dictis octo hereditatibus que sita est proxime iuxta hereditatem Godefridi dicti Peteren ex uno latere et inter aliam hereditatem de dictis octo hereditatibus ad Paulum dictum Keteler spectantem ex alio latere, ut dicebant, dederunt ad annum et hereditarium censum Iohannis dicto de Helmont - - - pro dimidio grosso antiquo in abbreviationem census domino fundi ex dicta magna hereditate solvendi, ut dicebant - - - atque pro annuo et hereditario censu duarum librarum monete’.

In dorso onder meer met 15de-eeuwse hand: ‘Van shertogenhove’.

Erp alias van Middegaal.¹ Op 4 maart 1430 deden Jan van Breugel, zoon van wijlen Aart Stamelart van Breugel, en mr. Marten van Someren afstand van hun recht ten behoeve van Jan van Erp.² De cijzen bedroegen 2½ groot in afkorting van de hertogcijs en 13 pond aan Jan van Berkel. Tot het erf behoorde het gebruik van de steeg, de brug en de ernaast liggende trap en de verplichting om deze met anderen te onderhouden. Ook de hele muur langs het erf van Aleid Wolfards maakte er deel van uit.

Hierna zal het erf vererfd zijn op Leunis' dochter Giselraad, die trouwde met Willem Hinkart. Deze droeg het goed op 17 oktober 1463 samen met het hierna volgende eerste erf van de acht erven over aan het Groot Ziekengasthuis.³

Bezitters:

Jan van Berkel, zoon van wijlen Gerit van Berkel, 1429.08.31 →

Jan van Breugel, zoon van wijlen Aart Stamelart van Breugel, en mr. Marten van Someren 1430.03.04 hun recht →

Leunis van Erp, zoon van wijlen Jan van Erp alias van Middegaal vererving? →

zijn dochter Giselraad x Willem Hinkart 1463.10.17 (met een van de acht erven) →

Groot Ziekengasthuis

Erf 1

Dit erf werd gesitueerd naast erf van Jan van Berkel. Aart Rover van der Poorten droeg het op 14 april 1429 over aan Marcellis van Heukelom,⁴ die het op 5 april 1452 transporteerde aan Willem Hinkart.⁵ Deze was gehuwd met Giselraad dochter van Leunis Jansz. van Erp alias van Middegaal en droeg het erf op zijn beurt, met het hiervóór genoemde, op 17 oktober 1463 over aan het Groot Ziekengasthuis.⁶ Op de rug van laatstgenoemde oorkonde staat: 'Opdracht van sekere erffnisse aen desen gasthuijsse geannecteert, gecoft vanden erve dwelck men noempt tHoff van Brabant'.

De cijns van 2 pond die eruit ging werd op 23 januari 1449 bij notarieel instrument door Jan van Berkel overgedragen aan de predikheren om ieder jaar zijn jaargetijde en dat van zijn vrouw Margriet Lucasdochter van Ponsendale te vieren. De cijns was afkoopbaar gesteld met 7 peters per pond. Op de rug van het instrument staat dat hij betaald werd door Willem

1 R. 1199, f. 89; Groot Ziekengasthuis 2239: 'hereditatem quandam sitam in Buscoducis in posteriori hereditate quondam Gerardi de Berkel, sitam ibidem ultra Diesam ibidem fluentem inter hereditatem Marselii de Hoculem ex uno latere et inter Diesam predictum ex alio latere, tendentem a communi vico ibidem ordinato in posteriori hereditate predicta, vigintiquatuor pedatas in latitudine continentem, usque ad hereditatem Aleydis Wolphardi et heredum eius, simul cum integro muro lapideo sito ad finem et ad longitudinem predictae hereditatis iuxta hereditatem Aleydis predictae, ac eciam cum usu communis vici predicti et cum usu pontis situati supra Diesam predictum in vico predicto atque cum usu gradus ibidem siti iuxta pontem predictum similiter aliis hominibus de dictis hereditatibus quondam Gerardi de Berkel habentibus'.

2 R. 1200, f. 67; Groot Ziekengasthuis 2239.

3 R. 1233, f. 149v.; Groot Ziekengasthuis 2250.

4 R. 1199, f. 217v. oud, 218v. nw.: 'Arnoldus Rover vander Poirten unam hereditatem de octo hereditatibus sitis in Buscoducis retro vicum Hintamensem ultra aquam ibidem in opposito Maioris Hospitalis in posteriori hereditate quondam Gerardi de Berkel inter hereditatem Iohannis de Berkel ex uno et inter alias hereditates spectantes ad heredes quondam Gerardi de Berkel, quodam fossato interiacente, ex alio, illam scilicet hereditatem de dictis octo hereditatibus que sita est prima⁷ proxime iuxta hereditatem Iohannis de Berkel et quam hereditatem primodictam idem Arnoldus Rover erga Iohannem, Nycolaum et Henricum fratres, liberos quondam Gerardi de Berkel, pro hereditario censu duarum librarum communis pagament ad censum acquisierat, prout in litteris, hereditarie supportavit Marselio de Hoculem'.

5 R. 1222, f. 290v.

6 Groot Ziekengasthuis 2250; R. 1233, f. 149v.

Hinkart.¹

Bezitters:

Jan, Klaas en Hendrik, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1425.10.31? →

Arend Rover van der Poorten 1429.04.14 →

(cijns 2 pd. 1440.01.23)

Marcelis van Heukelom 1452.04.05 →

Willem Hinkart x Giselraad dr. Leunis Jansz. van Erp alias Middegaal 1463.10.17 →
Groot Ziekengasthuis

Erf 2

Het tweede erf werd op 31 oktober 1425 door de gebroeders Van Berkel in cijns gegeven aan Goiart Peteren voor ½ oude groot hertogcijns en 2 pond aan de Jan van Berkel. Het werd gesitueerd tussen erf van Aart van der Poorten en erf van Jan van Helmond.² Op 5 april 1427 droeg Goiart het over aan Tielman van Kampen.³ Zijn zoon Gosen transporteerde het op 10 juni 1440 aan Engbrecht Luding Bodenz. pelsers,⁴ zijn weduwe Heilwig op 26 april 1457 aan heer Hendrik Fiën, natuurlijke zoon van wijlen heer Herman Woutersz.⁵ Deze priester droeg het – hij wordt nu een wettige zoon genoemd! – op 7 december 1479 over aan heer Jan Houtloex, priester,⁶ en deze laatste op 25 augustus 1480 aan het Groot Ziekengasthuis.⁷ Jan van Berkel had de cijns van 2 pond op 8 januari 1442 overgedragen aan Gerit Mol van Driel.⁸

Bezitters:

Jan, Klaas en Hendrik, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1425.10.31 →

Goiart Peteren 1427.04.05 →

Tielman van Kampen →

zijn zoon Gosen 1440.06.10 →

(1442.01.08 cijns van 2 pd.; tuin!)

Engbrecht Luding Bodenz. pelsers

zijn weduwe Heilwig 1457.04.26 →

Hendrik Fiën, natuurlijke zoon heer Herman Woutersz. (Hendrik (van Schijndel), priester, wettige (!) zoon van wijlen Herman Woutersz. priester) 1479.12.07 →

Jan Houtloex, priester, 1480.08.25 →

Groot Ziekengasthuis

Erf 3

Het derde erf werd gesitueerd tussen erf van Goiart Peteren en erf van Pauwels Keteleer. Ook dit erf werd uitgegeven voor ½ oude groot en 2 pond, nu aan Hendrik van Berkel.⁹ Hierna

1 Groot Ziekengasthuis 2265.

2 Groot Ziekengasthuis 2229; R. 1212, f. 110v.

3 Groot Ziekengasthuis 2232; R. 1210, f. 82v.

4 Groot Ziekengasthuis 2263; R. 1210, f. 82v.

5 R. 1227, f. 107; Groot Ziekengasthuis 2260.

6 Groot Ziekengasthuis 2260; R. 1249, f. 311v.

7 Groot Ziekengasthuis 2260 (oud 2261).

8 Groot Ziekengasthuis 2229; R. 1212, f. 110v.

9 Groot Ziekengasthuis 2228. Op 31 oktober 1448 transporteerde Hendrik, inmiddels weduwnaar van Geertruid dochter van wijlen Aart van Wijk van Honsoird, het perceel aan hun beider zoon Gerit (R. 1219, f. 111v.).

vererfde dit perceel waarschijnlijk op Jans weduwe Oda,¹ die hertrouwde met Roelof Rover Jan Hendriksz. Deze verkocht op 15 oktober 1435 aan Klaas Hendriksz. van Diest een cijns van 2 pond uit het goed, dat toen een tuin werd genoemd.²

Roelof Rover transporteerde het complex op 20 februari 1443 aan Egbert Luding Bodenz. pelsers.³ Zijn kinderen Liesbet en Heilwig, de laatste gehuwd met Wouter Colenz., droegen het goed vervolgens op 19 februari 1470 over aan Jan zoon van wijlen Jan Paedze,⁴ Genoemde Liesbet en Wouter Colen beloofden op 19 februari 1470 aan Jan Paedze dat zij hun broers respectievelijk zwagers Peter en Engbert, die in het buitenland waren, dezelfde belofte zouden laten doen als zij op de genoemde datum gedaan hadden.⁵ Jan Paedzes weduwe Beatrijs droeg op 6 oktober 1481 de helft en het vruchtgebruik in de andere helft over aan het Groot Ziekengasthuis. Het perceel was nu gelegen tussen erf van Hendrik van Schijndel en erf van Willem Bul (of Bol).⁶

Bezitters:

Jan, Klaas en Hendrik, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1425.10.31 →

Jan van Helmond

(1435.10.15; 1448.10.31 cijns van 2 pd.)

zijn weduwe Oda, hertr. Roelof (Rover) Jan Hendriksz., 1443.02.20 →

Engbert Luding Bodenz. pelsers

kinderen Liesbet en Heilwig 1470.02.19 →

Jan Jansz. Paedze

zijn weduwe Beatrijs 1481.10.06 helft →

Groot Ziekengasthuis

(1482.11.22; 1488.09.11 lijfpacht)

Erf 4

Dit erf zal door de gebroeders op 31 oktober 1425 in erfcijns gegeven zijn aan Pauwels Keteleer tegen ½ groot hertogcijns en 2 pond aan Hendrik van Berkel. Hendrik droeg de cijns op 10 maart 1431 over aan Beel weduwe van Jan Maurissen pelsers.⁷ Op 21 augustus 1445 transporteerden Pauwels Keteleers kinderen broeder Jan Huben, predikheer, Pauwels en Ida, gehuwd met Herman Albrechtsz. Keteleer, hun recht en dat van hun zuster Bessel, gehuwd met Adulf Schiltke, op het erf aan hun vader.⁸ Deze, zoon van Jan Monijns (= Moens) en van

1 In een akte van 15 oktober 1435 wordt gesproken van Roelof Rover, zoon van wijlen Jan Hendriksz., man van Oda *dochter* van wijlen Jan van Helmond (Groot Ziekengasthuis 2254; R. 1206, f. 5v.). Dit zal wel een fout zijn. Op 19 oktober is sprake van Oda weduwe van Jan van Helmond, dochter van wijlen Dirk van Grave (R. 1206, f. 136v.).

2 Groot Ziekengasthuis 2254. Op 23 februari 1470 transporteerde Klaas Hendriksz. van Diest de cijns aan Jan Jansz. Paedze (R. 1239, f. 413v.)

3 R. 1213, f. 182v.

4 R. 1239, f. 413; Groot Ziekengasthuis 2263.

5 Groot Ziekengasthuis 2262.

6 Groot Ziekengasthuis 2262.

7 R. 1201, f. 62v. oud, 63v. nw.

8 R. 1215, f. 226v.: 'Frater Iohannes Huben, filius Pauli Keteleer, conventualis conventus fratrum predicatorum in Buscoducis, cum expressis consensu et voluntate fratris Iohannis de Zonne, prioris dicti conventus, atque Paulus eius frater, filius⁷ dicti Pauli Keteleer, atque Hermannus filius quondam Alberti Keteleer, maritus et tutor legitimus ut dicebat Yde sue uxoris, filie dicti Pauli Keteleer, totam partem et omne ius ad ipsos et ad Adulphum Schiltken aut⁷ Besselam eius uxorem, filiam dicti Pauli Keteleer, spectantes aut spectaturas in una hereditate de octo hereditatibus sitis in Buscoducis retro vicum Hijnthamensem ultra aquam ibidem fluentem in opposito Maioris Hospitalis ibidem in posteriori hereditate quondam Gerardi de Berkel, quam hereditatem predictam

Luitgard Gerit Lambrechts, droeg het erf op 7 oktober 1457, met een huis aan de Markt en een cijns, over aan stadssecretaris Lambrecht van Doren, die het onmiddellijk hierna transporteerde aan Pauwels' zoon Gerit.¹ Deze gaf het op 26 januari 1468 in cijns aan Willem Jacob Bollen (Bul) voor 4 pond.² Het is niet duidelijk of en zo ja wanneer dit erf aan het Groot Ziekengasthuis is gekomen.

Bezitters:

Jan, Klaas en Hendrik, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1425.10.31? →

Pauwels Keteleer

zijn kinderen 1445.08.21 rechten →

Pauwels Keteleer, zoon van Jan Monijns (Moens) x Luitgard Gerit Lambrechts, 1457.10.07

→

stadssecretaris Lambrecht van Doren 1457.10.17 →

Gerit Pauwelsz. Keteleer 1468.01.26 →

Willem Jacob Bollen (Bul)

Erf 5

Ook dit erf zal op 31 oktober 1425 in cijns gegeven zijn, en wel aan Hendrik de Hoesch. Na zijn overlijden transporteerden zijn zonen Hendrik en Simon het op 21 februari 1446 aan Jacob Heer, zoon van wijlen Goiart.³ Het is niet duidelijk of en zo ja wanneer het aan het Groot Ziekengasthuis is gekomen.

Bezitters:

Jan, Klaas en Hendrik, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1425.10.31? →

Hendrik de Hoesch (= Hoefsleger?)

zijn kinderen Hendrik en Simon 1446.02.21 →

Jacob Goiartsz. Heer

Erf 6, 7 en 8

Deze drie erven werden op 31 oktober 1425 door de gebroeders in cijns gegeven aan Jan Huben, zoon van wijlen Jan Huben, voor 1½ groot hertogcijns en voor 4 pond aan Hendrik van Berkel. De drie percelen, gelegen langs de gracht, werden vanwege hun ondiepte gerekend voor twee, wat de cijns van 4 pond verklaart.⁴ Jan Huben droeg het complex op 2

Paulus Keteler erga Iohannem, Nycolaum et Henricum fratres, liberos quondam Gerardi de Berkel, ad censum acquisierat, prout in litteris, hereditarie supportavit dicto Paulo Keteler'.

1 R. 1227, f. 460v.

2 R. 1237, f. 14v.

3 R. 1216, f. 49v.: 'Henricus die Hoesch et Symon frater, liberi quondam Henrici die Hoesch, unam hereditatem de octo hereditatibus sitis in Buscoducis inter vicum Hijnthamensem ultra aquam ibidem fluentem in opposito Maioris Hospitalis ibidem in posteriori hereditate quondam Gerardi de Berkel, scilicet illam hereditatem de dictis octo hereditatibus que sita est contigue iuxta hereditatem Pauli Keteler ex uno et inter aliam hereditatem de dictis octo hereditatibus que sita est contigue ad Iohannem Huben spectantem ex alio, quam hereditatem predictus Henricus die Hoesch erga Iohannem, Nycolaum et Iohannem fratres, liberos quondam Gerardi de Berkel, ad censum acquisierat, prout in litteris, hereditarie supportaverunt Iacobo Heer, filio quondam Godefridi'.

4 Groot Ziekengasthuis 2231: 'Iohannes, Nycolaus et Henricus fratres, liberi quondam Gerardi de Berkel, tres hereditates de octo hereditatibus sitis in Buscoducis retro vicum Hijnthamensem ultra aquam ibidem fluentem in opposito Maioris Hospitalis ibidem, in posteriori hereditate quondam Gerardi de Berkel inter hereditatem Iohannis de Berkel ex uno latere et inter aliam hereditatem ad liberos Gerardi de Berkel spectantem ibidem sitam, quodam fossato interiacente, ex alio latere, tendentibus a quodam communi vico ibidem ordinato usque ad

juni 1430 over aan Andries Vos, zoon van wijlen Hendrik geheten Jan Vos.¹ Op deze grond werden twee huizen en vier kameren gebouwd die genoemd worden in een akte van 24 september 1453. Andries verkocht toen aan het Meelmansgasthuis (in de Windmolenbergstraat) een cijns van 4 pond uit deze huizen en daaraan liggende kameren, erven en tuinen ter plaatse geheten 'sHertogenhof' tussen erf van Frank van Uden en erf van Pauwels Keteleer, strekkend vanaf erf van Hendrik Brant tot de straat aldaar.² Op 23 februari 1461 deelden de echtgenoten van Andries' Vos dochters Geertruid en Hendrikske huizen, kameren en erven van wijlen Andries. Hierbij vielen aan Gerit zoon van wijlen Aart zoon van wijlen Ingram Pangelart van Megen, gehuwd met Hendrikske, negen kameren in 'dat Hof van Brabant' ten deel.³ Dat het hierbij om de bebouwing op de hier behandelde drie erven ging, blijkt uit een akte van 7 april 1464, waarbij Gerit aan Gosen zoon van wijlen Goiart Peteren een cijns van 6 pond verkocht uit deze negen kameren, die gesitueerd werden tussen erf van Pauwels Keteleer en erf van Frank van Uden.⁴ Op 25 september 1467 transporteerde Gerit Aart Ingrams de drie erven op 25 september 1467 aan het Groot Ziekengasthuis. Zij werden gesitueerd tussen erf van Frank van Uden en tussen erf van eertijds van Andries Vos, dat dezelfde dag aan het gasthuis werd overgedragen.⁵ Uit het goed ging een cijns van 2 pond aan het klooster Coudewater, een van 4 pond aan een mannengasthuis tegenover de Sint-Jacobsstraat en een van 6 pond aan Gosen Peteren schoenmaker.⁶

Bezitters:

Jan, Klaas en Hendrik, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1425.10.31 →
 Jan Jansz. Huben (cijns 1427.07.05) 1430.06.02 →
 Andries Hendrik Jansz. Vos
 zijn dochter Hendrikske x Gerit Aartsz. Ingrams 1467.09.25 →
 Groot Ziekengasthuis

De Wijer

Op 14 september 1426 deed Hendrik Geritsz. van Berkel ten behoeve van zijn broers Jan en Klaas afstand van zijn rechten op het erf geheten De Wijer en de daaraan liggende beemd en weilanden, zich uitstrekkend vanaf het erf van Iwan Stierke naar de stadmuur toe.⁷ In de jaren dertig van de vijftiende eeuw werd ook de Wijer verkaveld. Eerst werden op 21 februari 1437 vier 'stukjes erf' in erfelijke cijns uitgegeven en vervolgens op 12 maart 1437 nog vier. Op eerstgenoemde datum werd de Wijer omschreven als erf gelegen over het water tussen erf van

hereditatem Aleydis Wolphardi et Iohannis eius filii, ---, scilicet illas tres hereditates que site sunt versus ... iuxta dictum fossatum et que tres hereditates propter earum brevitatem reputate sunt pro duabus hereditatibus, ut ipsi dicebant, dederunt ad annuum et hereditarium censum Iohanni dicto Huben, filio quondam Iohannis dicti Huben --- pro hereditario censu unius et dimidii grossorum antiquorum in abbreviationem census domino fundi ex dicta integra hereditate solvendo, ut dicebant --- atque pro annuo et hereditario censu quatuor librarum monete --- dicto Henrico de Berkel --- in festo beati Remigii confessoris'.

1 R. 1200, f. 242 oud, 243 nw.; Groot Ziekengasthuis 2240.

2 R. 1222, f. 352v.: 'de et ex duabus domibus et quatuor cameris sibi adiacentibus, areis et ortis sitis in Buscoducis ad locum dictum sHertogenhof inter hereditatem Franconis de Uden ex uno et inter hereditatem Pauli Keteleer ex alio, tendentibus ab hereditate Henrici Brant ad vicum ibidem situm'.

3 R. 1231, f. 265.

4 R. 1233, f. 53.

5 De rechtshandelingen betreffende deze erven werden merkwaardigerwijs niet teruggevonden in het schepenprotocol van het dienstjaar 1466/67 (R. 1233).

6 Groot Ziekengasthuis 2253.

7 Groot Ziekengasthuis 2233.

Hendrik Stier, eertijds Gerit Heerken, en erf van Andries Vos aan de ene zijde en tussen de beemd eertijds van Gerit van Berkel, nu van de genoemde broers, met een gracht ertussen, aan de andere zijde.¹ Op 12 maart werd daar nog aan toegevoegd: strekkend van erf van Jan Wolfardsz., met een gracht ertussen, tot erf van Peter van Best, ook met een gracht ertussen.² Het complex de Wijer was dus aan drie kanten door een gracht omgeven. De percelen werden uitgegeven met de aangrenzende grachten, het gebruiksrecht van twee stegen, een stenen brug en een trap naast de brug.³ Waarschijnlijk betrof dit de nog bestaande brug met trap in de Gasthuisstraat. In detail levert dit het volgende beeld op.

Stukje erf 1 vanaf Hendrik Stier

Het eerste stukje erf, gelegen bij het erf van Hendrik Stier, was aan de kop bij of langs een daar gemaakte steeg 40 voet (11,48 m). Waarschijnlijk betrof dit de lengte van het perceel.⁴ Het stukje erf was vóór 24 voet (6,89 m) en achter 15 voet (4,31 m) breed. Het strekte zich uit tot aan erf van Peter van Best en grensde aan erf van Hendrik Stier aan de ene zijde en aan de andere zijde aan een stukje erf dat dezelfde dag werd uitgegeven aan Herman Albrechtsz. Keteleer.

Het genoemde eerste stukje erf werd in cijns gegeven aan Jan zoon van wijlen Jan Erenbouts voor ½ groot in mindering van de hertogcijns en voor 20 schellingen aan de gebroeders.

Bezitters:

Jan en Klaas, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1437.02.21 →

Jan Jansz. Erenbouts 1437.09.29 →

Albrecht Albrechtsz. en Herman Albrechtsz. Keteleer

Stukje erf 2 vanaf Hendrik Stier:

Het tweede stukje werd gesitueerd tussen erf van Jan Jan Erenbouts en erf van Albrecht Keteleer de oude. Het was vóór 24 voet (6,89 m) breed en achter 23½ voet (6,74 m). De cijnzen bedroegen net als bij het eerste erfje ½ groot en 20 schellingen.

Bezitters:

Jan en Klaas, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1437.02.21 →

Herman Albrechtsz. Keteleer

Stukje erf 3 vanaf Hendrik Stier:

1 Groot Ziekengasthuis 2242a; R. 1207, f. 54v.-55: 'hereditate quadam dicta die Wyer dicti quondam Gerardi de Berkel, sita in Buscoducis iuxta vicum Hijnthamensem in opposito hospitalis ultra aquam ibidem inter hereditatem Henrici Stier, olim Gerardi Heerken, et hereditatem Andree Vos ex uno et inter pratium olim Gerardi de Berkel, nunc dictorum fratrum, fossato quodam interiacente, (ex alio)'.

2 R. 1207, f. 65: 'tendente ab hereditate Iohannis Wolphardi, fossato quodam interiacente, ad hereditatem Petri de Best, eciam fossato interiacente'.

3 'simul cum fossatis ad premissam particulam hereditatis spectantibus, simul eciam cum iure utendi dicto viculo et quodam alio viculo ibidem in hereditate dicti quondam Gerardi de Berkel ordinato, atque ponte lapideo ibidem supra aquam et gradu iuxta eundem pontem, similiter aliis hominibus eciam ius in eisdem viculis, ponte et gradu habentibus aut habituris'.

4 Dit is niet geheel duidelijk, maar de formulering is gelijk aan die van een latere akte (R. 1207, f. 111 (1437.09.29)): 'et continet quadraginta pedatas ante in capite iuxta viculum quendam in dicta hereditate die Wyer vocata ordinatum, vigintiquatuor pedatas in latitudine continentem et retro iuxta hereditatem Petri de Best quindecim pedatas in latitudine'. Ook de andere percelen hadden aan de voorzijde een breedte van 24 voet.

Ook het vierde stukje erf was 24 respectievelijk 23½ voet breed en er werden ook ½ groot en 20 schellingen uit betaald. Het werd uitgegeven aan Albrecht Keteleer de oude en werd gesitueerd tussen erf van Herman Albrechtsz. Keteleer en erf van Jan Jansz. van Oss.

Bezitters:

Jan en Klaas, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1437.02.21 →
Albrecht Keteleer de oude
(1448.08.19 cijns van 20 schellingen)

Stukje erf 4 vanaf Hendrik Stier:

Het vierde stukje erf had dezelfde afmetingen als het vorige, werd gesitueerd tussen erf van Albrecht Keteleer de oude en erf van Jan van Berkel, een van de uitgevers. Het had dezelfde afmetingen als het vorige en er moesten dezelfde cijnsbedragen uit worden betaald.

Bezitters:

Jan en Klaas, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1437.02.21 →
Jan Jansz. van Oss 1442.09.07 →
(1448.08.19 cijns van 20 schellingen)
Jan Moens, zoon van Pauwels Keteleer, 1457.05.24 →
Groot Ziekengasthuis

Op 12 maart 1437 werden opnieuw vier stukjes erf uit de Wijer door de gebroeders Jan en Klaas van Berkel uitgegeven. Hierbij werd begonnen bij het aangrenzende erf van Andries Vos. Ook bij deze erven hoorde het gebruik van de stegen, de stenen brug en de trap ernaast.

Stukje erf 1 vanaf Andries Vos

Het eerste stukje was aan de kop – langs de steeg, die 24 voet breed was – 64½ voet breed en werd gesitueerd tussen erf van Andries Vos en erf van Thomas de Bever marsman en strekte zich uit van de steeg tot aan erf van Jan Wolfards, met een gracht ertussen. De cijnzen bedroegen 1½ groot aan de hertog en 20 schellingen aan de gebroeders van Berkel.¹ Het

1 R. 1207, f. 65: ‘Iohannes et Nycolaus fratres, liberi quondam Gerardi de Berkel, particulam hereditatis sumptam de hereditate quadam dicta die Wyer dicti quondam Gerardi de Berkel, sita in Buscoducis iuxta vicum Hijnthamensem in opposito Maioris Hospitalis ultra aquam ibidem inter hereditatem Henrici Stier, olim Gerardi Heerken, et hereditatem Andree Vos ex uno et inter pratium olim Gerardi de Berkel, nunc dictorum fratrum, fossato quodam ad dictum fratres spectante (interiacente)^a, ex alio, tendente ab hereditate Iohannis Wolphardi, fossato quodam interiacente, ad hereditatem Petri de Best, eciam fossato interiacente, illam scilicet particulam hereditatis que est prima in ordine, inchoando eandem ordinem iuxta hereditatem Andree Vos, et continet sexagintaquatuor et dimidiam pedatas ante in capite iuxta viculum quendam ibidem in dicta hereditate ordinatum, qui viculus ubique habebit latitudinem vigintiquatuor pedatarum, et sita est ibidem contigue iuxta hereditatem Andree Vos predicti ex uno et inter hereditatem Thome die Bever institoris quam ipse hodierna die erga eosdem fratres adquisierat ex alio, tendentem a dicto viculo ad hereditatem Iohannis Wolphardi, fossato quodam interiacente, simul cum iure dictis fratribus in iamdicto fossato quovismodo competente, simul eciam cum iure utendi dicto viculo et quodam alio viculo ibidem in hereditate dicti quondam Gerardi de Berkel ordinato, atque ponte lapideo ibidem supra aquam et gradu iuxta eundem pontem consistente similiter aliis hominibus eciam ius in eisdem viculis, ponte et gradu habentibus aut habituris, prout supradicta particula hereditatis ibidem sita, ordinata et limitata est, ut dicebat, dederunt ad hereditarium censum Franconi de Uden seniori, filio quondam Arnoldi de Uden - - - pro uno grosso antiquo et dimidio denario census in defalcationem cunsum fundi domino nostro duci Brabantie ex integra hereditate dicti quondam Gerardi de Berkel inidem sita e iure solvendorum - - - atque pro hereditario censu viginti solidorum monete - - - nativitatis Iohannis ex premissis’.

^a Dit woord ontbreekt.

vruchtgebruik van de cijns van 20 schellingen werd op 12 januari 1454 door Margriet weduwe van Jan van Berkel overgedragen aan hun beider dochter Margriet. Dat de transportante kon schrijven, blijkt uit de aantekening op de rug van de oorkonde: 'Dit is den brief van mij joffrou van Berkel Jans wijf van onsen hof.'¹ Hierna is de cijns kennelijk in het bezit gekomen van Frank van Uden. Op 20 november 1473 droeg Franks weduwe Agatha krachtens het testament van Frank het stukje erf met de cijns van 20 schellingen over aan het Groot Ziekengasthuis.²

Bezitters:

Jan en Klaas, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1437.03.12 →

Frank Aartsz. van Uden de oude

(1454.01.12 cijns van 20 schellingen)

zijn weduwe Agatha 1473.11.20 →

Groot Ziekengasthuis

Stukje erf 2 vanaf Andries Vos:

Dit stukje erf lag aan beide zijden tussen erf van Frank van Uden, was ook 64½ voet breed, en werd verkocht aan Thomas de Bever marsman.³ Op 25 februari 1457 transporteerde deze het aan Margriet weduwe van Hendrik Andriesz. Mutsarts marsman.⁴

Bezitters:

Jan en Klaas, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1437.03.12 →

Thomas Bever marsman 1457.02.25 →

Margriet weduwe Hendrik Andriesz. Mutsarts marsman

Stukje erf 3 vanaf Andries Vos:

Het derde stukje erf werd gesitueerd tussen erf van Thomas de Bever en erf van Jan Neve. Het was 32 voet (9,18 m) breed en werd verkocht aan Frank Aartsz. van Uden. De hertogcijns bedroeg ½ groot.⁵ Frank droeg het op 21 augustus 1443 over aan Albrecht Keteleer, zoon van wijlen Albrecht Keteleer.⁶ Op 20 januari 1468 transporteerden Albrecht zoon van wijlen Albrecht zoon van wijlen Albrecht Keteleer en Gillis van Ammerzoden als man van Liesbet dochter van wijlen Albrecht Albrechtsz. Keteleer het goed aan Jan Moens, zoon van wijlen Pauwels Keteleer.⁷

Bezitters:

Jan en Klaas, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1437.03.12 →

Frank Aartsz. van Uden de oude 1443.08.21 →

1 Groot Ziekengasthuis 2246.

2 R. 1243, f. 187v.-188.

3 R. 1207, f. 65: 'Dicti fratres particulam hereditatis sumptam ut supra, et est 2^a in ordine (et)^a continet latitudinem ut supra per totum et sita est inter hereditatem Franconis de Uden senioris, filii quondam Arnoldi, quam hodierna die erga dictos fratres acquisierat, ex utroque latere coadiacentem, tendentem ut supra, simul cum fossato et iure utendi per totum ut supra, hereditarie vendiderunt Thome die Bever institori'.

4 R. 1227, f. 195v.

5 R. 1207, f. 65: 'Dicti fratres particulam hereditatis sumptam ut supra, et est 3^a in ordine et continet xxxii pedatas in latitudine ut supra et sita est inter hereditatem Thome die Bever institoris quam idem Thomas hodierna die erga dictos fratres acquisierat ex uno et inter hereditatem Iohannis Neve carnificis quam idem Iohannes Neve hodierna die erga eosdem fratres acquisierat ex alio, tendentem per totum ut supra de fossatis, ponte et gradu, ut dicebat, hereditarie vendiderunt dicto Franconi'.

6 R. 1213, f. 131v.

7 R. 1237, f. 225v.

Albrecht Albrechtsz. Keteleer
zijn erfgenamen Albrecht Albrecht Albrechtsz. Keteleer en Gillis van Ammerzoden, geh. met
Liesbet dochter van Albrecht Albrechtsz. Keteleer 1468.01.20 →
Jan Moens, zoon van wijlen Pauwels Keteleer

Stukje erf 4 vanaf Andries Vos

Het vierde stukje erf was 32½ voet (9,33 m) breed en werd gesitueerd tussen erf van Frank van Uden de oude en de gracht van de beemd. Ook dit perceel werd verkocht, en wel aan Jan Neve vleeshouwer. Ook voor dit erf bedroeg de hertogcijs ½ groot.¹ Jan Neve transporteerde het op 8 juli 1452 aan Engbert Luding Bodenz.² Zijn weduwe Heilwig, dochter van Gerit Mol van Driel, droeg het op 2 januari 1458 krachtens het testament van Gerit over aan Klaas zoon van wijlen Gerit van Berkel.³

Bezitters:

Jan en Klaas, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1437.03.12 →
Jan Neve vleeshouwer 1452.07.08 →
Engbert Luding Bodenz.
zijn weduwe Heilwig, dochter van Gerit Mol van Driel, 1458.01.02 →
Klaas Geritsz. van Berkel

Enkele andere stukjes erf

Op 28 augustus 1456 transporteerden Herman en Goedstu kinderen van wijlen Albrecht Keteleer de oude een stukje erf aan het Groot Ziekengasthuis. Dit stukje erf werd gesitueerd tussen overig erf van Herman en tussen erf van het Groot Ziekengasthuis en van Klaas van Berkel, strekkend van de steeg tot erf van mr. Van Vladeracken, doctor in de rechten. Dit stukje erf was aan de steeg 40 voet (11,48 m) en aan het erf van Vladeracken 30 voet (8,61 m) breed. Uit het goed gingen ½ groot en een kwart van een groot aan hertogcijs en een cijs van 30 schellingen.⁴ Tot het erfje behoorde het gebruik van de stegen, brug en trap. Gezien de afmetingen en cijzen mag het niet vereenzelvigd worden met de hierboven genoemde stukjes erf van Albrecht Keteleer. Een ander stukje erf droeg Hendrik Keteleer, zoon van wijlen Albrecht Keteleer, op 18 oktober 1456 over aan het gasthuis. Dit stukje werd gesitueerd tussen erf van het hospitaal en erf van Jan Moens. Ook dit erfje strekte zich uit tot erf van mr. Gerit van Vladeracken en ook hieruit ging een cijs van 30 schellingen. De

1 R. 1207, f. 65: 'Dicti fratres particulam hereditatis sumptam ut supra et est quarta in ordine ut supra per totum et continet xxxii et dimidiam pedatas in latitudine ut supra et sita est inter hereditatem Franconis de Uden senioris quam ipse hodierna die erga dictos fratres acquisierat ex uno et inter dictum fossatum dicti prati ex alio, tendentem ut supra et per totum ut supra, ut dicebat, hereditarie vendiderunt Iohanni Neve carnifici'.

2 R. 1222, f. 76.

3 R. 1228, f. 116v.-117.

4 Groot Ziekengasthuis 2248; R. 1226, f. 155v.: 'particulam hereditatis in Buscoducis in hereditate quadam Gerardi de Berkel, illam scilicet particulam hereditatis que sita est ibidem inter hereditatem reliquam dicti Hermanni ex uno et inter hereditates Maioris Hospitalis siti in Buscoducis iuxta portam Captivorum et Nicolai de Berkel ex alio, tendentem a viculo ibidem in dicta hereditate quondam Gerardi de Berkel ordinato ad hereditatem magistri de Vladeracken, doctoris legum, et que particula hereditatis continet ante in capite iuxta dictum viculum, quadraginta pedatas et retro iuxta hereditatem dicti magistri Gerardi tringinta pedatas in latitudine, simul cum iure utendi viculis ibidem in hereditate dicti quondam Gerardi de Berkel ante et retro pontem ibidem ordinatum, necnon ponte et gradu ibidem consistente similiter aliis hominibus ius in eisdem viculis, ponte et gradu habentibus'.

afmetingen werden niet in de akte vermeld.¹ Op 13 april 1458 verkocht Klaas van Berkel, zoon van wijlen Gerit van Berkel, aan het Groot Ziekengasthuis een stukje erf over de brug tussen erf van Hendrik Kuyst, toen van het gasthuis, aan de ene zijde en tussen erf van Herman Keteleer aan de andere zijde, strekkend van de straat tot erf van het gasthuis, en verder een stukje erf aldaar tussen erf van Hendrik Koenen, nu van het gasthuis aan de ene zijde en tussen een beemd van Klaas van Berkel, met een gracht ertussen, strekkend van de straat tot de gracht toebehorend aan het gasthuis en mr. Gerit van Vladeracken, doctor in de rechten. Het gasthuis mocht de gracht gebruiken, maar daar geen toilet plaatsen zonder toestemming van Klaas.²

Een deel van het Muntelke

Op 9 mei 1442 beloofde Willem van Oss, zoon van wijlen Jan van Oss, aan Peter Gosenz van Huesselingen een pacht van drie mud rogge uit een beemd geheten 'dat Muntelken', gelegen achter het huis eertijds van heer Herman van Oss, ridder, tussen erf van het predikherenklooster aan de ene en tussen erf eertijds van Bode van Zanthen, chirurgijn, en andere burens aan de andere zijde.³ Bedoeld kan hier echter alleen zijn een deel van de beemd het Muntelke. In de meermalen aangehaalde akte van 27 mei 1476 wordt gesproken van een beemd geheten 'dat Muntelken' achter erven geheten 'sHertogen hoff' naast de beemd van het predikherenklooster aan de ene zijde en tussen erf van Hendrik Hoernken en zekere andere burens aldaar aan de andere zijde.⁴

Huisplaatsen Achter het Vuurstaal (Gruitstraat)

Hendrik van Berkel transporteerde op 5 maart 1428 een huisplaats van ongeveer 22 voet (6,31 m) breed en 33 voet (9,47 m) lang aan Roelof van Tuil beeldsnijder ('antropoformita'),⁵ zoon

1 R. 1227, f. 311v.: 'particulam hereditatis sitam in Buscoducis iuxta vicum Hijnthamensem in opposito Maioris Hospitalis siti in Buscoducis prope portam Captivorum inter hereditatem dicti hospitalis ex uno et inter hereditatem Iohannis Moens ex alio, tendentem a viculo ibidem in hereditate quondam Gerardi de Berkel ordinato ad hereditatem magistri Gerardi de Vladeracken, doctoris legum'.

2 Groot Ziekengasthuis 2249; R. 1228, f. 168: 'particulam hereditatis, sitam in Buscoducis in vico in oppositum Maioris Hospitalis in Buscoducis ultra pontem ibidem inter hereditatem olim Henrici dicti Kuyst, nunc dicti hospitalis, ex uno et inter hereditatem olim Harmanni Ketheleer, nunc dicti hospitalis, ex alio, tendentem a dicto vico ad hereditatem dicti hospitalis; insuper particulam hereditatis sitam ibidem inter hereditatem olim Henrici Coenen, nunc dicti hospitalis, ex uno et inter pratum dicti Nicholai de Berkel, quodam fossato ad eundem Nicholaum spectante (interiacente)^a, ex alio, tendente a dicto vico ad fossatum ibidem, ad dictum hospitale et ad magistrum Gerardum de Vladeracken, doctorem legum, spectans'.

^a Dit woord ontbreekt.

3 R. 1212, f. 252v.: 'de et ex quodam prato dicto dat Muntelken, sito in Buscoducis retro domum olim domini Hermanni de Os militis inter hereditatem conventus predicatorum in Buscoducis ex uno et inter hereditatem olim Bodonis de Zanthen cyurgici et quorundam aliorum vicinorum ibidem ex alio'.

4 Groot Ziekengasthuis 2256; R. 1245, f. 260: 'inter pratum dictum dat Muntelken, situm in Buscoducis retro hereditates dictas sHertogen hoff iuxta pratum conventus predicatorum ex uno et inter hereditatem Henrici Hoernken et quorundam aliorum vicinorum ibidem ex alio'. Op 12 maart 1477 wordt daaraan toegevoegd: 'quemadmodum premissa cum suis fossatis, viis ceterisque iuribus et attinentiis ad dictas dictas domum et pratum spectantibus ibidem sita sunt et ad dictos Theodericum (Scouthen) et domicellam Aleydem coniuges spectare dinoscebantur' (R. 1245, f. 170v.-171). Op deze datum deed Hugo van Berkel afstand van deze beemd (Groot Ziekengasthuis 2258).

5 Roelof wordt in enkele andere akten overigens 'die maelre' genoemd (R. 1205, f. 114v. nw. (1434.10.19);

van wijlen Jan. De plaats lag in ‘dat Gruytstraetken’, thans Achter het Vuurstaal, tussen erf van de kinderen van wijlen Hendrik Hoefslager en tussen erf van Klaas van Berkel, en strekte zich uit van het straatje tot erf of weg van Klaas van Berkel. Ook de muren tussen de huisplaats en het erf van de kinderen Hoefslager maakten er deel van uit en verder de muren aan beide einden van de huisplaats en de helft van de muur tussen deze plaats en het erf van Klaas van Berkel. Tot slot ook het toilet op de hoek naast de weg van Klaas.¹ Op 13 februari 1480 gaf Liesbet weduwe van Hendrik van Heukelom, dochter van wijlen Willem van Haaren, voor schepenen van Oisterwijk het vruchtgebruik van dit complex over aan hun beider dochters Willemke en Liesbet, mede ten behoeve van hun zoon Rikoud. In het Nederlands luidde de omschrijving: ‘enen huse met sinen gronde ende toebehoerten, tweentwentic voet in breijden ende dreeentwentic voet in lengden, geheleghen inder stat van sHertoghenbosch in die Hintemerstrathe ter steden gheheiten dat Gruyt streetken inder erffnisse Gherits van Berkel tusschen der erffnisse der kijnder wilner Henrick Hoefslagher op die een zijde ende tusschen der erffnisse Claeus van Berkel op die ander zijde, streckende vanden Gruytstraetken ten erffnisse oft weghe Claeus van Berkel voerscreven, te samen metter mueren tusschen tvoerscreven huys ende der erffnisse des voerscreven Claeus van Berkel, te samen oec met eenre stillen totten voerscreven huse behorende was’. Liesbet had het huis geërfd.²

Op 24 mei 1449 verkocht Mechteld weduwe van Winrik de Neyser, dochter van Jan van Heusden, aan Jan van Hal goudsmid, zoon van wijlen Hendrik van Hal, het haar toebehorende vierde deel in zeven achtste delen van huis en erf en daaraan liggend stukje leeg erf van wijlen Roelof van Heusden in de Hinthamerstraat en van twee kameren in ‘die Gruytstraet’ tussen erf van Gillis van der Heiden glazenmaker en erf van Aart van Luenen, strekkend van de straat tot erf van genoemde Aart.³ Enkele weken later, op 6 juni, verkocht Aart de Rode, zoon van wijlen Gijsbrecht de Rode, de helft van een vierde deel van de zeven achtste delen aan Gijsbrecht.⁴

Aart van Luenen, zoon van wijlen Aart van Luenen, weduwnaar van Liesbet dochter van wijlen Jan van Orthen, transporteerde op 3 februari 1455 krachtens het testament van Liesbet onder meer een erf van wijlen Goiart zoon van mr. Otto Grave schoenmaker, gelegen tussen erf van Roelof van Tuil en erf van Hendrik Koenen en andere burenen, strekkend van de straat tot erf geheten ‘tGruythuys’, aan Andries van der Heiden, zoon van wijlen Aart van der Heiden. Aart van Luenen had dit erf van Aleid weduwe van Aart Gillisz. verkregen. Aart mocht geen vensters aanbrengen waaruit vuil op het erf geworpen kon worden en Andries mocht niets bouwen waardoor licht aan de huizen van Aart onttrokken zou worden.⁵ Aart van Luenen bezat een erf in de Hinthamerstraat tussen erf van Hendrik Koenen hoedenmaker en erf van Roelof van Tuil schilder.⁶ Het erf van Hendrik was later van Frank van Uden.¹

R. 1207, f. 96v. (1437.06.13)).

1 Groot Ziekengasthuis 2153.

2 Groot Ziekengasthuis 2153.

3 R. 1219, f. 221: ‘quartam partem ad se ut dicebat spectantem in septem octavis partibus domus et aree et particule vacue hereditatis sibi adiacentis olim Rodolphi de Huesden, sitarum in Buscoducis in vico Hijnthamensi inter hereditatem Arnoldi de Luenen ex uno et inter hereditatem olim Egidii vander Heyden vitrificis ex alio, tendentium a dicto vico ad hereditatem dicti Arnoldi de Luenen atque quartam partem ad se ut dicebat spectantem in septem octavis partibus duarum camerarum cum earum fundis sitis in Buscoducis in vico dicto die Gruytstraet inter hereditatem dicti Egidii ex uno et inter hereditatem dicti Arnoldi de Luenen ex alio, tendentium a dicto vico ad hereditatem dicti Arnoldi de Luenen’.

4 R. 1219, f. 69v.

5 R. 1255, f. 214v.

6 R. 1205, f. 114 nw. (1434.10.19): ‘Arnoldus de Luenen, filius quondam Arnoldi de Luenen, legitime et hereditarie vendidit Arnoldo filio quondam Henrici filii quondam Rodolphi de Meerlair hereditarium censum

Waarschijnlijk waren deze goederen gelegen aan de westzijde van de Gruitstraat, het tegenwoordige Achter het Vuurstaal. In een akte van 30 juni 1474 droeg Klaas van Berkel, zoon van wijlen Klaas van Berkel, aan zijn broer Hugo over een huisplaats van zijn vader ter plaatse 'tHof van Brabant', zich uitstrekkend van de straat geheten 'dat Hof van Brabant' tot zekere steeg geheten 'dat Gruytstraetken'.²

Percelen uit de tuin

Op 25 september 1423 gaven de gebroeders Jan, Klaas en Hendrik van Berkel, zonen van wijlen Gerit van Berkel, ook een stukje erf van zijn tuin in erfelijke cijns. Het erf werd gesitueerd tussen de Dieze aan de ene zijde en het resterend deel van de tuin aan de andere, en strekte zich uit van de aan te leggen of aangelegde openbare weg tot erf van Hendrik Stierke. Vóór aan de weg was het 22 voet breed. Willem Jansz. hoedenmaker kreeg het stukje erf met de muren die ertoe behoorden tegen ½ oude groot (hertogcijns) en een cijns van 3 pond en 5 schellingen aan de gebroeders. Ook het gebruik van de weg, brug en trap met de verplichting om die te onderhouden hoorde ertoe.³ Op 21 augustus 1428 droeg Willem het erfje over aan Hendrik Back, zoon van wijlen Willem Posteel.⁴ Hendriks weduwe Mechteld transporteerde het op 20 februari 1453, met de erven 3 en 4 van de hierboven behandelde dertien erven, aan Antoon Jordaansz. van der Oetheren,⁵ die het stukje erf op 15 juli 1454 overdroeg aan het Groot Ziekengasthuis.⁶

quinque antiquorum florenorum Beyers gulden communiter vocatorum vel valorem hereditarie Remigii confessoris de et ex domo et area eiusdem venditoris, sita in Buscoducis in vico Hijnthamensi in opposito Maioris Hospitalis ibidem inter hereditatem Henrici Coenen die hoymeker ex uno et inter hereditatem Rodolphi dicti de Tuyl die maelre ex alio, tendente a dicto vico Hynthamensi ad hereditatem liberorum quondam Gerardi de Berkel et Rodolphi de Tuyl predicti - - -. Datum xix octobris.'

1 R. 1207, f. 96v.: 'Arnoldus de Luenen, filius quondam Arnoldi de Luenen, hereditarie vendidit Iohanni Dachverlies hereditarium censum trigintaunius librarum monete, solvendum hereditarie mediatim nativitatis Domini et mediatim Pasche de et ex domo et area sita in Buscoducis in vico Hijnthamensi inter hereditatem Rodolphi de Tuyl die maelre ex uno et inter hereditatem Franconis de Uden die spelmeker senioris ex alio, tendente a communi vico ad hereditatem Nycolai de Berkel et hereditatem dicti Rodolphi - - -. Datum xiii iunii.' Mogelijk betrof dit ook het huis en erf, genoemd in een schepenaakte van 19 augustus 1438: 'Arnoldus Heym hereditarium censum duarum librarum monete, solvendum hereditarie ex domo et area sita in Buscoducis in vico Hijnthamensi inter hereditatem Rodolphi die Molner ex uno et inter hereditatem Franconis de Uden ex alio, tendentem a communi vico ad hereditatem Nycolai de Berkel, quem censum Arnoldus de Luenen dicto Arnoldo Heym ex dicta domo et area ad presens solvere tenetur, ut dicebat, hereditarie supportavit Arnoldo de Luenen predicto - - -. Datum xix augusti' (R. 1208, f. 134). Vgl. R. 1225, f. 214v. (1455.02.03), toen het huis gesitueerd werd tussen erf van Jan van Hal goudsmid en de overige twee huizen van Aart van Luenen.

2 R. 1243, f. 274v.

3 R. 1193, f. 440v. oud, 441v. nw.: 'particulam hereditatis sitam in Buscoducis in opposito Maioris Hospitalis in Buscoducis ultra aquam seu Diesam ibidem fluentem, que hereditas sumpta est de orto quondam Gerardi de Berkel ibidem sito ultra aquam et que hereditas sita est ibidem inter eandem aquam ex uno et inter residuum dicti orti ex alio, tendentem a communi via ibidem ordinanda seu ordinata ad hereditatem Henrici Stierken, simul cum muris ad dictam particulam terre spectantibus, que particula hereditatis simul cum muro suo laterali iuxta dictam viam habebit xxii pedatas in latitudine, atque ius utendi viculo ibidem ordinato seu ordinando in hereditate quondam Gerardi predicti, tendente a vico Hintamensi per et ultra aquam ibidem fluentem usque ad exteriorem hereditatem quam Godescalcus Roesmont erga dictos fratres hodierno die acquisierat, necnon ius utendi ponte et gradu ibidem ordinandis et situandis iuxta et supra aquam predictam, ut dicebant, similiter aliis hominibus seu personis de dicto orto pro domistadiis habentibus aut habituris'.

4 R. 1198, f. 302; Groot Ziekengasthuis 2236.

5 R. 1223, f. 45; Groot Ziekengasthuis 2247.

6 R. 1224, f. 88; Groot Ziekengasthuis 2247.

Bezitters:

Jan Klaas en Hendrik, zonen van wijlen Gerit van Berkel, 1423.09.25 →

Willem Jansz. de hoedenmaker 1428.08.21 →

Hendrik Back, zoon van wijlen Willem Posteel

zijn weduwe Mechteld 1453.02.20 →

Antoon Jordaansz. van der Oetheren 1454.07.15 →

Groot Ziekengasthuis

Waarschijnlijk ook uit deze tuin genomen is een huisplaats van 22 voet breed, over de Dieze gelegen tussen erf van Hendrik Back, zoon van wijlen Willem Posteel, aan beide zijden, strekkend van de openbare straat tot erf van Hendrik Stier. Tot de plaats behoorde het gebruik van brug en trap, en de plicht om deze te onderhouden. Klaas van Berkel droeg deze huisplaats op 23 januari 1431 over aan Iwan Cnode, zoon van wijlen Geerling. Uit de huisplaats moest ½ oude groot aan Klaas betaald worden.¹ Iwan transporteerde de huisplaats op 17 augustus 1431 aan Hendrik Stier.² In 1449 was zij in het bezit van Goiard van Dommelen als man van Geertruid dochter van Adolf Gunter en van Katelijn dochter van wijlen Iwan Stierke. Waarschijnlijk is het door vererving in zijn bezit gekomen. Op 1 april van genoemd jaar gaf Goiard haar, met een erf achter erf van wijlen Gillis van Geel, in cijns aan Mechteld weduwe van Gerit Back voor ½ oude groot aan Klaas van Berkel en voor 21½ gouden peter aan de uitgever.³ Mechteld mocht de cijns afkopen.⁴ Op 16 april 1450 werden de genoemde percelen overgedragen aan het Groot Ziekengasthuis.⁵ Van de cijns van 21½ oude peter werd op 4 maart 1451 1½ peter door het gasthuis afgekocht,⁶ op 30 september 1451 10 peters⁷ en op 3 augustus 1478 de resterende 10 peters.⁸

Bezitters:

Klaas zoon van wijlen Gerit van Berkel 1431.01.22 →

Iwan Geerlingsz. Cnode 1431.08.17 →

Hendrik Stier vererving?

Goiart van Dommelen x Geertruid dochter van Adolf Gunter en van Katelijn dochter van Iwan Stierke, 1450.04.16 →

Groot Ziekengasthuis

1 R. 1201, f. 40v. nw.; Groot Ziekengasthuis 2226: 'Nycolaus de Berkel unum domistadium, vigintiduas pedatas in latitudine vel circiter iuxta vicum continens, situm in Buscoducis in hereditate quondam Gerardi de Berkel ultra Dyesam inter hereditatem Henrici dicti Back, filii quondam Willelmi dicti Posteel, ex utroque latere, tendens a vico communi usque ad hereditatem Henrici Stier, simul cum iure viandi per vicum ibidem situm, tendentem versus vicum Hijnthamensem similiter aliis hominibus ius viandi per eundem vicum habentibus, simul eciam in iure utendi ponte lapideo supra aquam ibidem fluentem posito atque cum iure utendi gradu ibidem sito iuxta aquam et cum onere conservandi pontem et gradum predictos similiter aliis personis domistadia ibidem habentibus in hereditate quondam Gerardi predicti, ut dicebat, legitime et hereditarie vendidit Ywano dicto Cnode, filio quondam Gerlaci - - - excepto dimidio grosso antiquo dicto Nycolao a dicto Ywano hodierna die exinde promisso'. In het protocol ook een minuut waarin Jan van Berkel afstand deed van zijn recht.

2 R. 1201, f. 135oud, 136 nw.

3 R. 1219, f. 52v.; Groot Ziekengasthuis 2243.

4 R. 1219, f. 52v.; Groot Ziekengasthuis 2243a.

5 R. 1220, f. 217.

6 Groot Ziekengasthuis 2244.

7 R. 1221, f. 216v.

8 R. 1247, f. 185; Groot Ziekengasthuis 2259. Op de rug van de oorkonde met 15de-eeuwse handen: 'Yewanus de Dommelen. Van x gouwen penningen geheiten peeters.'

Een tuintje

Op 19 augustus 1470 deed Klaas Klaasz. van Berkel voor zichzelf en voor zijn zwager Dirk van den Audenhornick afstand van onder meer een tuintje in het Hof van Brabant bij de brug en het water aldaar ten behoeve van de gebroeders Gerit en Hugo, zonen van wijlen Klaas (Geritz.) van Berkel.¹ Op 2 juni 1475 droegen de gebroeders dit tuintje over aan het Groot Ziekengasthuis. Het werd gesitueerd tussen erf of beemd van Dirk zoon van wijlen Jan van den Audenhornick en erf van Jan Moens keteleer, strekkend van een straat tot erf van de erfgenamen van Aartke dochter van wijlen Engbrecht Avenz.²

1 R. 1239, f. 343-343v.: 'item super quodam ortulo sito in Buscoducis in Curia Brabantie prope pontem et ad aquam ibidem'. Op 11 april 1472 beloofde Klaas voor zichzelf en zijn zwager onder meer vrijwaring (R. 1241, f. 95v.).

2 R. 1244, f. 210.